

OECDs RETNINGSLINJER FOR FLERNASJONALE SELSKAPER¹

INTRODUKSJON

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper er anbefalinger fra regjeringer til flernasjonale selskaper som driver virksomhet i eller fra territorier til land som har sluttet seg til retningslinjene. De angir ikke-bindende prinsipper og standarder for ansvarlig næringsliv i en global ramme i samsvar med gjeldende lover og internasjonalt anerkjente standarder. Retningslinjene er de eneste multilateralt vedtatte og omfattende retningslinjene for ansvarlig næringsvirksomhet som regjeringer har forpliktet seg til å fremme.

Retningslinjenes anbefalinger uttrykker felles verdier for regjeringene i land hvor en høy andel av internasjonale direkte investeringer kommer fra og som huser mange av de største flernasjonale selskapene. Retningslinjene har som mål å fremme positive bidrag fra selskaper til økonomiske, miljømessige og sosiale fremskritt verden over.

Retningslinjene støttes av en unik implementeringsmekanisme av nasjonale kontaktpunkter, enheter etablert av tilsluttede regjeringer for å gjøre retningslinjene kjent og for å implementere retningslinjene. Kontaktpunktene bistår selskaper og deres interessenter i å treffe egnede tiltak for å gjennomføre Retningslinjene. De legger også til rette for dialog og mekling for å løse praktiske saker når slike måtte oppstå.

4. mai 2010, begynte regjeringene i 42 OECD-land og ikke-OECD land som er tilsluttet OECDs Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper arbeidet med å oppdatere Retningslinjene for å reflektere endringer i landskapet for internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper siden den forrige revisjonen i 2000. Endringene det ble enighet om har som mål å sikre at Retningslinjene fortsetter å være et ledende internasjonalt verktøy for å fremme ansvarlig næringsvirksomhet.

De oppdaterte Retningslinjene og den relaterte Beslutningen ble vedtatt av de 42 regjeringene den 25. mai 2011 under OECDs 50ende Ministermøte.

Endringer i Retningslinjene inkluderer:

- Et nytt kapittel om menneskerettigheter, som samsvarer med FNs Veiledende Prinsipper om Næringsliv og Menneskerettigheter (UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations «Protect, Respect and Remedy» Framework).
- En ny og omfattende tilnærming til aktsomhetsvurdering og ansvarlig leverandørkjedestyring representerer betydelige fremskritt sammenliknet med tidligere tilnærminger.

¹ Retningslinjene er oversatt for sekretariatet til Norges kontaktpunkt ved hjelp av UDs Oversettelsesenheter, samt oversetterbyrået Allegro etter anbud i tråd med regler for offentlige anskaffelser.

- Viktige endringer i mange spesialiserte kapitler, som for eksempel i Sysselsetting og Partene i Arbeidslivet, Bekjemping av bestikkelser, tilbud om bestikkelser og pengeutpressing, Miljøvern, Forbrukerinteresser, Offentliggjøring av Opplysninger og Beskatning.
- Tydeligere prosedyreveiledning for å styrke rolle til kontaktpunktene, forbedre deres virksomhet og stimulere kontaktpunktene til å behandle saker og virke så likt som mulig.
- En proaktiv implementeringsagenda for å bistå selskaper i oppfylle deres ansvar i det nye utfordringer oppstår.

Oppdateringen av Retningslinjene ble gjennomført av tilsluttede regjeringer og inkluderte intensive konsultasjoner med en lang rekke interessenter og partnere. Alle ikke-tilsluttede G20-land ble invitert til å delta på likefot og ga viktige bidrag, det gjorde også deltakere i regionale konsultasjoner i Asia, Afrika, Latin-Amerika og Midtøsten og Nord-Afrika. OECDs Rådgivende komité for næringslivet (BIAC), OECDs rådgivende komité for fagforeninger (TUAC) og sivilsamfunnsorganisasjonen OECD Watch representerte næringslivet, fagbevegelse og sivilt samfunn gjennom regelmessige innspillsmøter og gjennom deres aktive deltakelse i den rådgivende gruppen til leder for arbeidsgruppen som hadde ansvar for oppdateringen av Retningslinjene. FNs Spesialrepresentant for Næringsliv og Menneskerettigheter, professor John Ruggie, FNs arbeidsorganisasjon ILO og flere andre internasjonale organisasjoner ga også betydelige innspill til oppdateringen.

OECDs komiteer for konkurranse, forbrukerpolitikk, eierstyring og selskapsledelse, sysselsetting og sosialpolitikk, miljøpolitikk, finanspolitikk, samt Arbeidsgruppen mot bestikkelser i internasjonale næringslivstransaksjoner bidro til oppdateringen av relevante kapitler i Retningslinjene.

Arbeidet med oppdateringen ble støttet av Investeringsavdelingen ved Sekretariatet til OECDs Investeringskomité, i nært samarbeid med Juridisk Avdeling, Senteret for Skattepolitikk og Administrasjon, Anti-Korrupsjonsavdelingen, Konkurranseavdelingen, Avdelingen for selskapsstyring, Avdelingen for sysselsettingsanalyse- og politikk, Avdelingen for integrasjon av miljø og økonomi, samt informasjons, kommunikasjons- og forbrukerpolitikkavdelingen.

ERKLÆRING OM INTERNASJONALE INVESTERINGER OG FLERNASJONALE SELSKAPER

25. mai 2011

De tilsluttede regjeringer²

Erklærer:

- at internasjonale investeringer er av stor betydning for verdensøkonomien og har bidratt i betydelig grad til utviklingen i de tilsluttede regjeringenes land,

- at flernasjonale selskaper spiller en viktig rolle i denne investeringsprosessen,

² Per 18. februar 2014 omfatter tilsluttede regjeringer alle regjeringer i OECDs medlemsland samt Argentina, Colombia, Costa Rica, Brasil, Egypt, Jordan, Latvia, Litauen, Marokko, Peru, Romania og Tunisia. Det europeiske fellesskap er invitert til å slutte til avsnittet om nasjonal behandling i saker som faller under deres myndighet.

- at internasjonalt samarbeid kan forbedre klimaet for utenlandske investeringer, oppmuntre til det positive bidraget som flernasjonale selskaper kan gi til økonomisk, sosial og miljømessig fremgang, samt minske og løse vanskeligheter som kan oppstå på grunn av flernasjonale selskapers virksomhet,

- at fordelene ved internasjonalt samarbeid styrkes dersom man drøfter saker om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper gjennom en balansert ramme av innbyrdes forbundne instrumenter;

Erklærer:

Retningslinjer for flernasjonale selskaper	I.		at de i fellesskap anbefaler flernasjonale selskaper som driver virksomhet i eller fra deres territorier, å følge retningslinjene, som er inntatt i vedlegg 1 her ³ , samtidig som man tar hensyn til betraktningene og forståelsene som er anført i forordet til retningslinjene og som er en integrerende del av dem
Nasjonal behandling	II.	1	at tilsluttede regjeringer, i samsvar med sine behov for å opprettholde offentlig orden, for å beskytte sine grunnleggende sikkerhetsinteresser og for å oppfylle sine forpliktelser i forbindelse med internasjonal fred og sikkerhet, bør gi selskaper som driver virksomhet i deres territorium og som eies eller kontrolleres direkte eller indirekte av borgere fra en annen tilsluttet regjering (heretter kalt "utenlandskeide selskaper") den behandling som deres respektive lover, forskrifter og administrative praksis foreskriver, som er forenlig med folkeretten og som ikke er mindre gunstig enn den som gis i samme situasjon til innenlandske selskaper (heretter omtalt som "nasjonal behandling"),
		2.	at tilsluttede regjeringer vil vurdere å anvende "nasjonal behandling" for andre ikke-tilsluttede land,
		3.	at tilsluttede regjeringer vil bestrebe seg på å sikre at områder som er underlagt deres territorium anvender "nasjonal behandling",
		4.	at erklæringen ikke handler om de tilsluttede regjeringenes rett til å regulere adgangen for utenlandske investeringer eller vilkårene for etablering av utenlandske selskaper,

³ Retningslinjene er gjengitt i Del II

Motstridende vilkår	III.	at de vil samarbeide med tanke på unngå at flernasjonale selskaper pålegges, eller i minst mulig grad pålegges, motstridende vilkår, og at de vil ta hensyn til de generelle betraktninger og praktiske fremgangsmåter som angitt i Vedlegg II ⁴ .
Tiltak om stimulering og internasjonale investeringer	IV.	<ol style="list-style-type: none"> 1. at de erkjenner behovet for å styrke sitt samarbeid når det gjelder internasjonale direkte investeringer, 2. at de derfor erkjenner behovet for å legge rimelig vekt på interessene til tilsluttede regjeringer som berøres av bestemte lover, forskrifter og administrativ praksis på dette området (heretter kalt "tiltak") og som omhandler stimulering og begrensning av direkte internasjonale investeringer, 3. at tilsluttede regjeringer vil bestrebe seg på å skape størst mulig åpenhet rundt slike tiltak, slik at tiltakenes omfang og formål kan bringes på det rene samt at skriftlig informasjon om tiltakene er lett tilgjengelig.
Konsultasjonsprosedyrer	V.	at de vil rådspørre hverandre om ovennevnte saker i samsvar med vedkommende rådsvedtak;
Revidering	VI.	at de vil gjennomgå ovennevnte saker jevnlig med sikte på å forbedre virkningen av internasjonalt økonomisk samarbeid mellom tilsluttede regjeringer om spørsmål som gjelder internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper.

DEL I

OECDs RETNINGSLINJER FOR FLERNASJONALE SELSKAPER: ANBEFALINGER FOR ANSVARLIG NÆRINGSLIV INNENFOR EN GLOBAL RAMME

FORORD

1. OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper («retningslinjene») er anbefalinger fra regjeringer til flernasjonale selskaper. Retningslinjene har som mål å sikre at virksomheten til disse selskapene er i samsvar med den offentlige politikk, å styrke grunnlaget for gjensidig tillit mellom selskapene og samfunnet der de driver virksomhet, å søke å forbedre klimaet for utenlandske investeringer og å styrke de flernasjonale selskaperes bidrag til en bærekraftig utvikling. Retningslinjene inngår i OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper. De øvrige elementene i erklæringen omhandler nasjonal behandling, motstridende krav til selskaper samt internasjonale investeringsinsentiver og -hindringer. Retningslinjene gir frivillige prinsipper og standarder for ansvarlig næringsliv i samsvar med gjeldende lover og internasjonalt anerkjente standarder. Landene som slutter seg til retningslinjene, binder seg imidlertid til å gjennomføre dem i samsvar med OECDs rådsvedtak om retningslinjer for flernasjonale selskaper. I tillegg kan saker som omfattes av retningslinjene, også være underlagt nasjonal lovgivning og internasjonale forpliktelser.
2. Internasjonalt næringsliv har gjennomgått omfattende strukturelle endringer, og retningslinjene er oppdatert for å avspeile disse endringene. Med framveksten av tjeneste- og kunnskapsintensive næringer og med internettøkonomiens vekst spiller tjeneste- og teknologiselskaper en stadig viktigere rolle på den internasjonale arenaen. Store selskaper står fremdeles for størstedelen av internasjonale investeringer, og utviklingen går i retning av store internasjonale fusjoner. Samtidig har utenlandske investeringer ved små og mellomstore bedrifter også økt, og disse selskapene spiller nå en betydelig rolle på den internasjonale arenaen. Flernasjonale selskaper har, i likhet med sine nasjonale motstykker, utviklet seg til å omfatte mange slags forretningsmodeller og organisasjonsformer. Strategiske allianser og tettere forhold til leverandører og kontraktører har en tendens til å viske ut grensene for selskapet.
3. Den raske utviklingen med hensyn til flernasjonale selskapers oppbygning avspeiles også i deres virksomhet i utviklingslandene, der direkte investeringer fra utlandet har vært i rask vekst. I utviklingslandene har flernasjonale selskaper spredd virksomheten ut over primærproduksjon og utvinningsnæringer til industriproduksjon, montering, utvikling av hjemmemarked og tjenester. Et annet sentralt trekk ved utviklingen er framveksten av flernasjonale selskaper med base i utviklingsland som store internasjonale investorer.
4. Gjennom internasjonal handel og investeringer har virksomheten til flernasjonale selskaper styrket og utdypet båndene som knytter verdens land og regioner sammen. Denne virksomheten medfører betydelige goder for hjem- og vertsland. Disse godene oppstår når flernasjonale selskaper leverer varer og tjenester som forbrukerne ønsker å kjøpe, til konkurransedyktige priser, og når de gir en anstendig avkastning til leverandørene av kapital. Deres handels- og investeringsvirksomhet bidrar til en effektiv utnyttning av kapital, teknologi, menneskelige ressurser og naturressurser. De letter overføring av teknologi mellom verdens regioner og utvikling av teknologi som avspeiler lokale forhold. Både gjennom formell opplæring og opplæring på arbeidsplassen fremmer selskapene også utvikling av menneskelig kapital og skaper muligheter for arbeid i vertslandene.
5. De raske økonomiske endringene og arten og omfanget av dem har stilt selskapene og selskaperens eiere overfor nye strategiske utfordringer. Flernasjonale selskaper har muligheten til å følge en forretningspraksis med de beste rutiner for en bærekraftig utvikling for dermed å sikre samsvar mellom økonomiske, miljømessige og sosiale mål. De flernasjonale selskaperens

evne til å fremme en bærekraftig utvikling øker sterkt når handel og investeringer foregår innenfor en ramme av åpne, konkurransepregede og hensiktsmessig regulerte markeder.

6. Mange flernasjonale selskaper har vist at respekt for god forretningskikk kan gi bedre resultat. Dagens konkurransekrefter er sterke, og flernasjonale selskaper står overfor mange ulike slags rettslige, sosiale og regulerende rammer. I denne situasjonen kan enkelte selskaper bli fristet til å se bort fra relevante standarder og prinsipper for god forretningskikk i et forsøk på å skaffe seg urettmessige konkurransefordeler. Selv om det bare er noen få selskaper som gjør dette, kan det føre til at også andre får et dårlig omdømme, og til offentlig bekymring.
7. Mange selskaper har møtt denne offentlige bekymringen med å utvikle interne programmer og veilednings- og ledelsessystemer som underbygger deres forpliktelse til å utvise god samfunnsånd, god praksis og god atferd i forretnings- og arbeidsforhold. Enkelte har benyttet seg av konsulent-, revisjons- og sertifiseringsfirmaer, noe som har bidratt til mer kunnskap på disse områdene. Noen selskaper har også fremmet sosial dialog om hva ansvarlig forretningspraksis består i, og har samarbeidet med interessenter, blant annet i forbindelse med flerpartsinitiativer, for å utarbeide veiledere om dette. Retningslinjene klargjør de tilsluttede regjeringenes felles forventninger til forretningspraksis og utgjør et referansepunkt for selskapene og for andre interessenter. På denne måten både utfyller og forsterker retningslinjene private bestrebelser på å definere og følge ansvarlig forretningspraksis.
8. Regjeringene samarbeider med hverandre og med andre aktører om å styrke de internasjonale rettslige og politiske rammene som næringslivet driver sin virksomhet innenfor. Denne prosessen så dagens lys samtidig med at Den internasjonale arbeidsorganisasjon begynte sitt virke tidlig på 1900-tallet. De forente nasjoners vedtakelse av Verdenserklæringen om menneskerettighetene i 1948 var en annen milepæl. Den markerte starten på arbeidet med å utvikle standarder av betydning for mange områder innenfor ansvarlig næringsliv – en prosess som pågår fortsatt. OECD har i betydelig grad bidratt til denne prosessen ved å utvikle standarder som omfatter blant annet miljø, bekjempelse av korrupsjon, forbrukerinteresser, eierstyring og selskapsledelse, og beskatning.
9. Regjeringene tilsluttet retningslinjene har som felles mål å oppmuntre til de positive bidrag som flernasjonale selskaper kan gi til økonomisk, miljømessig og sosial framgang, og i størst mulig grad å begrense problemer som kan oppstå i tilknytning til de ulike virksomhetene. I sitt arbeid mot dette målet kommer regjeringene til å samarbeide med mange selskaper, fagforeninger og andre ikke-statlige organisasjoner som hver på sitt vis arbeider mot det samme målet. Regjeringene kan hjelpe til ved å sørge for gode rammer for innenrikspolitikken, blant annet en stabil makroøkonomisk politikk, likebehandling av selskaper, hensiktsmessig regulering og fornuftig tilsyn, et upartisk system for rettspleie og håndheving av loven, og en effektiv og redelig offentlig forvaltning. De kan også hjelpe til ved å opprettholde og fremme hensiktsmessige standarder og politikk til støtte for en bærekraftig utvikling og ved å delta i pågående reformarbeid for å sikre at virksomheten i offentlig sektor er effektiv og hensiktsmessig. Regjeringene som er tilsluttet retningslinjene, er forpliktet til kontinuerlig å forbedre både nasjonal og internasjonal politikk, med sikte på å bedre velferden og levestandarden for hele befolkningen.

I. BEGREPER OG PRINSIPPER

1. Retningslinjene er felles anbefalinger fra regjeringene til flernasjonale selskaper. De gir prinsipper og standarder for god praksis i samsvar med gjeldende lover og internasjonalt anerkjente standarder. Overholdelse av retningslinjene er frivillig for selskapene og kan ikke håndheves rettslig. Enkelte forhold som omfattes av retningslinjene, kan like fullt være regulert i nasjonal lovgivning eller gjennom internasjonale forpliktelser.
2. Et selskaps første forpliktelse er å overholde nasjonale lover. Retningslinjene verken erstatter eller skal oppfattes slik at de setter til side nasjonale lover og forskrifter. Selv om retningslinjene i mange tilfeller går lenger enn loven, bør de ikke og er heller ikke ment å sette et selskap i en slik posisjon at det blir gjenstand for motstridende krav. I land der nasjonale lover og forskrifter er i strid med retningslinjenes prinsipper og standarder, bør selskapene likevel bestrebe seg på å oppfylle disse prinsippene og standardene så langt det er mulig, uten derved å handle i strid med nasjonal rett.
3. Ettersom flernasjonale selskapers virksomhet er verdensomspennende, bør også det internasjonale samarbeidet på dette området omfatte alle land. Regjeringene som er tilsluttet retningslinjene, oppfordrer selskapene som driver virksomhet på deres territorier, til å overholde retningslinjene overalt der de driver virksomhet, samtidig som de tar hensyn til særlige forhold i det enkelte vertsland.
4. En nøyaktig definisjon av flernasjonale selskaper er ikke nødvendig av hensyn til retningslinjene. Disse selskapene driver virksomhet innenfor alle sektorer i økonomien. De omfatter vanligvis selskaper eller andre enheter som er etablert i mer enn ett land og knyttet sammen på en slik måte at de kan samordne virksomheten på ulike vis. Selv om én eller flere av disse enhetene kan være i stand til å øve betydelig innflytelse på andres virksomhet, kan enhetenes grad av selvstyre innenfor selskapet variere stort fra ett flernasjonalt selskap til et annet. Eierskapet kan være privat, statlig eller blandet. Retningslinjene er rettet til alle enhetene innenfor det flernasjonale selskapet (morselskap og/eller lokale enheter). Det forventes at de ulike enhetene, alt etter den faktiske fordelingen av ansvar dem imellom, samarbeider og hjelper hverandre slik at det blir lettere å følge retningslinjene.
5. Retningslinjene tar ikke sikte på å innføre forskjellsbehandling av flernasjonale og nasjonale selskaper. De avspeiler god praksis for alle. Derfor er både flernasjonale og nasjonale selskaper gjenstand for de samme forventningene til atferd der retningslinjene er relevante for begge parter.
6. Regjeringene ønsker å oppmuntre til størst mulig overholdelse av retningslinjene. Selv om det innrømmes at små og mellomstore bedrifter ikke alltid har samme mulighet til det som større selskaper, oppmuntrer de tilsluttede regjeringene dem likevel til å følge retningslinjene i størst mulig grad.
7. Regjeringene som er tilsluttet retningslinjene, skal ikke bruke dem til proteksjonistiske formål eller på en måte som reiser tvil om den relative fordelingen til et land der flernasjonale selskaper investerer.
8. Regjeringene har i henhold til folkeretten rett til å bestemme på hvilke vilkår de flernasjonale selskapene kan drive virksomhet innenfor deres jurisdiksjon. Enhetene i et flernasjonalt selskap som er etablert i flere land, er underlagt lovene som gjelder i disse landene. Når flernasjonale

selskaper er gjenstand for motstridende krav fra tilsluttede land eller tredjeland, oppfordres de berørte regjeringene til å samarbeide i god tro med sikte på å løse problemer som måtte oppstå.

9. Regjeringene som er tilsluttet retningslinjene, legger dem fram i den forståelse at de vil oppfylle sin plikt til å behandle selskapene rettferdig og i samsvar med folkeretten og sine avtaleforpliktelser.
10. Det oppmuntres til å bruke hensiktsmessige internasjonale tvisteløsningsmekanismer, herunder voldgift, for å gjøre det enklere å løse rettslige problemer som oppstår mellom et selskap og myndighetene i vertslandet.
11. Regjeringene som er tilsluttet retningslinjene, skal gjennomføre dem og oppmuntre til at de blir brukt. De skal opprette nasjonale kontaktpunkter som skal fremme retningslinjene og fungere som et forum der alle saker som angår retningslinjene, kan drøftes. De tilsluttede regjeringene skal også delta i egnede evaluerings- og konsultasjonsordninger der de kan ta opp saker som gjelder fortolkningen av retningslinjene i en stadig skiftende verden.

II. OVERORDNEDE RETNINGSLINJER

Selskapene bør ta fullt ut hensyn til den fastlagte politikken i landene der de driver virksomhet, og også ta hensyn til andre interessenters synspunkter. I denne forbindelse

A. bør de

1. bidra til økonomisk, sosial og miljømessig framgang med sikte på å skape en bærekraftig utvikling,
2. respektere de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene til dem som berøres av virksomheten deres,
3. oppmuntre til lokal kapasitetsbygging gjennom nært samarbeid med lokalsamfunnet, herunder næringsinteresser, og utvikle selskapets virksomhet på hjemme- og utemarkeder, i samsvar med behovet for sunn handelspraksis,
4. oppmuntre til oppbygging av menneskelig kapital, særlig ved å skape arbeidsplasser og legge til rette for opplæringsmuligheter for arbeidstakere⁵,
5. avstå fra å søke eller godta unntak som ikke er nevnt i lover eller forskrifter om blant annet menneskerettigheter, miljø, helse, sikkerhet, arbeidsforhold, beskatning, økonomiske insentiver eller andre forhold,

⁵ Ved oppdateringen av retningslinjene i mai 2011 ble "employee" endret til "worker" i alle kapitler utenom kap. VII. Endringen gjenspeiler *ILOs trepartserklæring om grunnleggende prinsipper for multinasjonale selskaper og sosiale hensyn*. "Employee" innebærer, i juridisk forstand, at et selskap har ansvar for arbeidere det har inngått kontrakt med. "Worker" omfatter sesongarbeidere og andre som er ansatt av underleverandører. I den norske versjonen av retningslinjene 2000 brukes begrepet arbeidstaker gjennomgående. Begrepet forstås vidt i arbeidsmiljøloven § 1- 8 (1) og dekker enhver som utfører arbeid i annens tjeneste. Den norske versjonen beholder derfor begrepet arbeidstaker.

6. støtte og opprettholde gode prinsipper for eierstyring og selskapsledelse og utarbeide og følge gode rutiner for selskapsledelse, også innenfor konsern eller selskapsgrupper,
7. utvikle og følge effektive frivillige praksisformer og ledelsessystemer som fremmer et forhold bygd på tiltro og gjensidig tillit mellom selskapene og samfunnene der de driver virksomhet,
8. fremme bevissthet om og overholdelse av selskapets politikk blant sine arbeidstakere ved behørig formidling av denne politikken, blant annet i opplæringsprogrammer,
9. avstå fra diskriminerende eller disiplinære tiltak mot arbeidstakere som i god tro gir opplysninger til ledelsen eller til kompetente offentlige myndigheter om forhold som er i strid med loven, retningslinjene eller selskapets politikk,
10. gjennomføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger⁶, for eksempel ved å innarbeide dem i selskapets systemer for risikostyring, for å kartlegge, forebygge og begrense faktiske og potensielle negative konsekvenser som beskrevet i punkt 11 og 12, og å gjøre rede for hvordan disse konsekvensene håndteres. Arten og omfanget av aktsomhetsvurderinger avhenger av den konkrete situasjonen,
11. unngå å forårsake eller medvirke til negative konsekvenser som følge av egen virksomhet i saker som omfattes av retningslinjene, og håndtere slike konsekvenser når de måtte forekomme,
12. bestrebe seg på å forebygge eller begrense negative konsekvenser selv om de ikke har medvirket til dem, når de aktuelle konsekvensene likevel er direkte knyttet til deres virksomhet, varer eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse. Hensikten her er ikke å velte ansvaret fra enheten som er årsaken til de negative konsekvensene, over på selskapet som den har forretningsforbindelse med,
13. i tillegg til å håndtere negative konsekvenser i forbindelse med saker som omfattes av retningslinjene, der det er praktisk mulig oppmuntre forretningspartnere, herunder leverandører og underleverandører, til å følge prinsipper for ansvarlig forretningspraksis i samsvar med retningslinjene,
14. samarbeide med interessenter slik at de får reell anledning til å fremme sine synspunkter og bli tatt hensyn til i planleggings- og beslutningsprosesser i tilknytning til prosjekter eller annen virksomhet som kan få betydelige konsekvenser for lokalsamfunnet,
15. avstå fra all upassende innblanding i lokal politisk virksomhet.

B. Selskapene oppfordres til

1. å støtte, alt etter forholdene, samarbeidsinitiativer i egnede fora for å fremme frihet på Internett gjennom respekt for retten til ytrings-, forsamlings- og organisasjonsfrihet på nettet,
2. der det er hensiktsmessig, å delta i eller støtte private initiativer eller flerpartsinitiativer og sosial dialog om ansvarlig styring av leveransekjeden, og samtidig påse at det i disse initiativene

⁶ Due diligence

tas tilbørlig hensyn til gjeldende internasjonalt anerkjente standarder og til de sosiale og økonomiske konsekvensene for utviklingslandene.

III. OFFENTLIGGJØRING AV OPPLYSNINGER

1. Selskapene bør forsikre seg om at de offentliggjør nøyaktige opplysninger om alle vesentlige forhold som angår deres virksomhet, oppbygning, økonomiske situasjon, resultater, eierskap og ledelse innen rimelig tid. Disse opplysningene bør offentliggjøres for selskapet som helhet, eventuelt også for forretningsområder eller geografiske områder. Selskapenes politikk for offentliggjøring av opplysninger bør tilpasses deres art, størrelse og beliggenhet, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til kostnadene, kravet til konfidensialitet i forretningsvirksomhet og andre konkurransehensyn.
2. Selskapenes politikk for offentliggjøring av opplysninger bør omfatte, men ikke begrenses til vesentlige opplysninger om
 - a) selskapets finans- og driftsresultater,
 - b) selskapets formål,
 - c) store aksjonærer og stemmerett, blant annet om hvordan et konsern eller en selskapsgruppe er oppbygd, og om forholdet mellom selskapene som inngår i konsernet eller gruppen, samt kontrollordninger,
 - d) retningslinjer for godtgjøring av styremedlemmer og toppledere, og opplysninger om styremedlemmer, blant annet om deres kvalifikasjoner, utvelgelsesprosessen, om de innehar styreverv i andre selskaper, og om styret anser de enkelte styremedlemmene som uavhengige,
 - e) transaksjoner med nærstående parter,
 - f) forutsigbare risikofaktorer,
 - g) spørsmål som gjelder arbeidstakere og andre interessenter,
 - h) ledelsesoppbygning og ledelsespolitikk, særlig innholdet i eventuelle retningslinjer for eierstyring og selskapsledelse og den tilhørende gjennomføringsprosessen.
3. Selskapene oppfordres til å offentliggjøre også andre opplysninger, blant annet:
 - a) verdierklæringer eller erklæringer om forretningspraksis beregnet på offentliggjøring, herunder opplysninger om selskapets politikk i saker som omfattes av retningslinjene, i den grad de har betydning for selskapets virksomhet,
 - b) retningslinjer og andre regler for atferd som selskapet følger, datoen da de ble vedtatt, samt landene og enhetene som disse erklæringene gjelder for,
 - c) selskapets resultater sammenholdt med disse erklæringene og reglene,

- d) opplysninger om systemer for internrevisjon og risikohåndtering og for å sikre at selskapet etterlever lover og forskrifter,
 - e) opplysninger om forholdet til arbeidstakere og andre interessenter.
4. Selskapene bør anvende høye kvalitetsstandarder for regnskapsførsel og for offentliggjøring av opplysninger av økonomisk og ikke-økonomisk art, herunder eventuelle opplysninger om miljømessige og sosiale forhold. Det bør opplyses om hvilke standarder eller hvilken politikk som ligger til grunn for utarbeiding og offentliggjøring av opplysninger. Det bør gjennomføres årlig revisjon av en uavhengig, kompetent og kvalifisert revisor for å gi styret og aksjonærene en ekstern og objektiv forsikring om at årsregnskapet i alle vesentlige henseender gir et korrekt bilde av selskapets økonomiske situasjon og resultater.

IV. MENNESKERETTIGHETER

Statene plikter å verne om menneskerettighetene. Selskapene bør, i samsvar med internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, de internasjonale menneskerettighetsforpliktelsene til landene der de driver virksomhet, samt relevante nasjonale lover og forskrifter,

1. respektere menneskerettighetene, hvilket betyr at de bør unngå å krenke andres menneskerettigheter og bør håndtere negative konsekvenser de er innblandet i på menneskerettighetsområdet,
2. unngå i forbindelse med sin egen virksomhet å forårsake eller medvirke til negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet og håndtere slike konsekvenser når de måtte forekomme,
3. bestrebe seg på å forebygge eller begrense negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet som er direkte knyttet til deres virksomhet, varer eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse, selv om de ikke har medvirket til dem,
4. innarbeide i sine retningslinjer en forpliktelse til å respektere menneskerettighetene,
5. gjennomføre aktsomhetsvurderinger på menneskerettighetsområdet som står i forhold til selskapets størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, samt faren for negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet,
6. sørge for eller samarbeide gjennom legitime prosesser i den hensikt å avhjelpe negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet straks de blir klar over at de har forårsaket eller medvirket til disse konsekvensene.

V. SYSSELSETTING OG FORHOLDET MELLOM PARTENE I ARBEIDSLIVET

Selskapene bør, i samsvar med gjeldende lover og forskrifter, de rådende forhold mellom partene i arbeidslivet og praksis i arbeidsforhold samt gjeldende internasjonale arbeidsrettslige standarder,

1. a) respektere den rett arbeidstakere i flernasjonale selskaper har til å opprette eller slutte seg til fagforeninger og representative organisasjoner etter deres eget valg,

- b) respektere den rett arbeidstakere i flernasjonale selskaper har til å få fagforeninger og representative organisasjoner etter deres eget valg anerkjent med henblikk på kollektive forhandlinger, og delta, enten enkeltvis eller gjennom arbeidsgiverorganisasjoner, i konstruktive forhandlinger med slike representanter med sikte på å inngå avtaler om arbeidsvilkår,
 - c) bidra til effektiv avskaffing av barnearbeid og treffe øyeblikkelige og effektive tiltak for å sikre at de verste former for barnearbeid snarest mulig blir forbudt og avskaffet,
 - d) bidra til avskaffing av alle former for tvangsarbeid og treffe tilstrekkelige tiltak for å sikre at tvangsarbeid ikke forekommer i deres virksomhet,
 - e) i all sin virksomhet følge prinsippet om likestilling og likebehandling på arbeidsmarkedet og i saker om arbeids- eller yrkesforhold ikke forskjellsbehandle arbeidstakerne på grunnlag av rase, farge, kjønn, religion, politiske meninger, nasjonal tilhørighet, sosial bakgrunn eller annen stilling, med mindre visse preferanser for arbeidstakernes egenskaper er i tråd med en fastlagt statlig politikk som har som mål å fremme økt likestilling på arbeidsmarkedet, eller gjelder arbeidets art,
2.
 - a) gi arbeidstakernes representanter de ressurser som kreves for å bidra til at det kan utformes effektive tariffavtaler,
 - b) gi arbeidstakernes representanter de opplysninger som kreves for å kunne føre meningsfylte forhandlinger om arbeidsvilkår,
 - c) gi arbeidstakerne og deres representanter opplysninger slik at de kan danne seg et pålitelig bilde av foretakets, eventuelt hele selskapets, resultater,
 3. fremme samråd og samarbeid mellom arbeidsgivere og arbeidstakere og deres representanter i saker av felles interesse,
 4.
 - a) overholde standarder for arbeidsforhold og forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som ikke er mindre gunstige enn dem som følges av tilsvarende arbeidsgivere i vertslandet,
 - b) når flernasjonale selskaper driver virksomhet i utviklingsland, der det ikke nødvendigvis finnes tilsvarende arbeidsgivere, sørge for best mulige lønninger, goder og arbeidsforhold, i samsvar med myndighetenes politikk. Disse bør stå i forhold til selskapets økonomiske stilling, men bør som et minstekrav være gode nok til å tilfredsstille arbeidstakernes og deres familiers grunnleggende behov,
 - c) treffe tilstrekkelige tiltak for å sikre helse og sikkerhet på arbeidsplassen der de driver virksomhet,

5. så langt det lar seg gjøre i deres virksomhet, og i samarbeid med arbeidstakernes representanter og eventuelt også relevante statlige myndigheter, bruke og lære opp lokal arbeidskraft slik at de kan bedre sine kvalifikasjoner,
6. dersom det vurderes å foreta endringer i virksomheten som kan få store konsekvenser for sysselsettingen, særlig ved nedlegging av enheter som innebærer massepermutteringer eller masseoppsigelser, gi varsel i rimelig tid om slike endringer til arbeidstakernes representanter og deres organisasjoner, eventuelt også til relevante statlige myndigheter, og samarbeide med arbeidstakernes representanter og ansvarlige statlige myndigheter for å begrense de negative følgene så langt det lar seg gjøre. På bakgrunn av de særlige forholdene i hver enkelt sak bør ledelsen gi varsel før det treffes endelig beslutning. Andre framgangsmåter kan også benyttes for å få til et meningsfylt samarbeid med sikte på å begrense følgene av slike beslutninger,
7. i forbindelse med forhandlinger i god tro med arbeidstakernes representanter om arbeidsvilkår, eller når arbeidstakerne benytter sin rett til å organisere seg, ikke true med flytting av hele eller deler av en driftsenhet fra det aktuelle landet eller overføre arbeidstakere fra selskapets enheter i andre land for på utilbørlig vis å påvirke forhandlingene eller hindre arbeidstakerne i å benytte sin rett til å organisere seg,
8. legge forholdene til rette for at arbeidstakernes representanter kan forhandle om tariffavtaler eller om spørsmål som gjelder forholdet mellom ansatte og ledelsen, og tillate at partene drøfter saker av felles interesse med representanter for ledelsen som har myndighet til å treffe avgjørelse i disse sakene.

VI. MILJØVERN

Selskapene bør, innenfor rammen av lover, forskrifter og administrativ praksis i landene der de driver virksomhet, og under henvisning til aktuelle internasjonale avtaler, prinsipper, mål og standarder, ta tilbørlig hensyn til behovet for å verne miljøet og folks helse og sikkerhet, og generelt drive sin virksomhet på en slik måte at de bidrar til det overordnede målet om bærekraftig utvikling. Selskapene bør særlig

1. opprette og vedlikeholde et miljøstyringssystem som passer for selskapet, med blant annet
 - a) innhenting og vurdering av tilstrekkelige og aktuelle opplysninger om de helse-, miljø- og sikkerhetsmessige konsekvensene av egen virksomhet,
 - b) fastsetting av målbare mål, eventuelt også mål for bedre miljøprestasjoner og ressursutnytting, herunder en jevnlig vurdering av om målene fortsatt er aktuelle; der det er hensiktsmessig, bør målene være i samsvar med nasjonal politikk og internasjonale miljøforpliktelser, og
 - c) jevnlig overvåking og verifisering av framdriften i arbeidet mot de helse-, miljø- og sikkerhetsmessige målene,
2. idet de tar hensyn til kostnader, kravet til konfidensialitet i forretningsvirksomhet og vernet av immaterialrettigheter,

- a) gi offentligheten og arbeidstakerne tilstrekkelige, målbare, etterprøvbare (der det er aktuelt) og aktuelle opplysninger om potensielle helse-, miljø- og sikkerhetsmessige konsekvenser av selskapets virksomhet; dette kan for eksempel omfatte en redegjørelse om framdriften i miljøarbeidet, og
 - b) i tilstrekkelig grad og til rett tid kommunisere med og rådspørre samfunnene som blir direkte berørt av selskapets helse-, miljø- og sikkerhetspolitikk og gjennomføringen av den,
3. vurdere og i sin beslutningsprosess ta i betraktning de forutsigbare helse-, miljø- og sikkerhetsmessige konsekvensene av selskapets prosesser, varer og tjenester gjennom hele deres levetid for å hindre at slike konsekvenser oppstår, eller, der dette ikke lar seg gjøre, for å begrense dem. Dersom den foreslåtte virksomheten kan få betydelige helse-, miljø- eller sikkerhetsmessige konsekvenser, og dersom den må godkjennes av kompetent myndighet, må det utarbeides en passende miljøkonsekvensanalyse,
 4. i tilfeller der det er fare for alvorlig skade på miljøet, folks helse og sikkerhet også tatt i betraktning, og i samsvar med den vitenskapelige og tekniske oppfatningen av risikoen, ikke bruke mangel på full vitenskapelig sikkerhet som argument for å utsette kostnadseffektive tiltak som kan forebygge eller minske slik skade,
 5. ha beredskapsplaner for å forebygge, dempe eller begrense alvorlige miljø- eller helseskader som skyldes deres virksomhet, blant annet i forbindelse med ulykker og nødssituasjoner, samt rutiner for øyeblikkelig melding til kompetente myndigheter,
 6. kontinuerlig bestrebe seg på å forbedre sine miljøprestasjoner, i selskapet selv og, der det er hensiktsmessig, også i leveransekjeden, ved å oppmuntre for eksempel til
 - a) å bruke, i alle deler av selskapet, teknologi og driftsmetoder som avspeiler standardene for miljøprestasjonene i den delen av selskapet som har de beste resultatene,
 - b) å utvikle og levere varer eller tjenester som ikke skader miljøet unødig, er sikre å bruke som forutsatt, reduserer utslipp av klimagasser, er energi- og ressursbesparende, kan brukes på nytt, kan gjenvinnes eller kan sluttbehandles på en sikker måte,
 - c) å fremme økt bevissthet blant kunder om de miljømessige konsekvensene av å bruke selskapets varer og tjenester, blant annet ved å gi nøyaktige opplysninger om varene (for eksempel om utslipp av klimagasser, biologisk mangfold, ressurseffektivitet eller andre miljøspørsmål), og
 - d) å undersøke og vurdere hvordan selskapet på sikt kan bedre sine miljøprestasjoner, for eksempel ved å utarbeide strategier for utslippsreduksjon, for effektiv ressursutnyttning og -gjenvinning, for å erstatte eller begrense bruken av giftige stoffer eller for å sikre biologisk mangfold,
 7. gi arbeidstakerne tilstrekkelig utdanning og opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsspørsmål, blant annet håndtering av farlige stoffer og forebygging av miljøulykker, samt mer allmenne områder innenfor miljøstyring, for eksempel rutiner for gjennomføring av miljøkonsekvensanalyser, publikumskontakt og miljøteknologi,

8. bidra til at det utformes en miljømessig meningsfylt og økonomisk effektiv offentlig politikk, for eksempel gjennom samarbeid eller tiltak som vil øke bevisstheten om og vern av miljøet.

VII. BEKJEMPING AV BESTIKKELSER, TILBUD OM BESTIKKELSER OG PENGEUTPRESSING

Selskapene bør ikke, verken direkte eller indirekte, tilby, love, gi eller kreve bestikkelser eller andre urettmessige fordeler for å skaffe seg eller beholde forretninger eller andre utilbørlige fordeler. Selskapene bør heller ikke gi etter for tilbud om bestikkelser og pengeutpressing. De bør særlig

1. avstå fra å tilby, love eller gi offentlige tjenestemenn eller arbeidstakere hos forretningspartnere urettmessige økonomiske eller andre fordeler. Selskapene bør heller ikke be om, akseptere eller ta imot urettmessige økonomiske eller andre fordeler fra offentlige tjenestemenn eller arbeidstakere hos forretningspartnere. De bør ikke benytte tredjemann, som agenter eller andre mellomledd, konsulenter, representanter, forhandlere, konsortier, kontraktører, leverandører eller deltakere i felleskontrollerte foretak («joint venture»), til å kanalisere urettmessige økonomiske eller andre fordeler til offentlige tjenestemenn eller til arbeidstakere hos forretningspartnere eller deres slektninger eller forretningsforbindelser,
2. på grunnlag av risikovurderinger som vektlegger selskapets særlige omstendigheter, særlig faren for bestikkelser (for eksempel som følge av den geografiske eller næringsmessige sektoren virksomheten sorterer under), utforme og innføre tilstrekkelige programmer og tiltak for internkontroll og for å sikre etterlevelse av selskapets etiske normer og regler med sikte på å forebygge og avdekke bestikkelser. Disse programmene og tiltakene bør omfatte et system for finansielle prosedyrer og regnskapsføring, herunder et system for internkontroll, fornuftig utformet for å sikre korrekt og nøyaktig føring av bøker, protokoller og regnskap, slik at de ikke kan benyttes til å gi eller skjule bruk av bestikkelser. Slike særlige omstendigheter og faren for bestikkelser bør overvåkes jevnlig og revurderes ved behov for å påse at selskapets programmer og tiltak for internkontroll og for å sikre etterlevelse av dets etiske normer og regler justeres og forblir effektive, og for å begrense faren for at selskapet skal medvirke til bestikkelser, tilbud om bestikkelser eller pengeutpressing,
3. i sine programmer og tiltak for internkontroll og for å sikre etterlevelse av selskapets etiske normer og regler, forby eller hindre betaling av mindre beløp i tilretteleggelsespenger («facilitation payments»), noe som normalt er ulovlig i de land der dette forekommer, og når slik betaling finner sted, sørge for at beløpet blir nøyaktig bokført og registrert i finansielle protokoller,
4. idet det tas hensyn til den særlige risikoen for bestikkelser selskapet løper, sikre at det gjennomføres forskriftsmessig dokumenterte aktsomhetsvurderinger i forbindelse med tilsetting av og nødvendig og jevnlig tilsyn med agenter, og at godtgjøringen av dets agenter er passende og bare er for legitime tjenester. Der det er aktuelt, bør det føres en liste over agenter som er benyttet i forbindelse med transaksjoner med offentlige organer og statseide selskaper; listen bør stilles til rådighet for kompetente myndigheter, i samsvar med gjeldende krav til offentlighet,
5. styrke åpenheten i virksomheten som ledd i kampen mot bestikkelser, tilbud om bestikkelser og pengeutpressing. Selskapet kan for eksempel forplikte seg offentlig til å bekjempe bestikkelser, tilbud om bestikkelser og pengeutpressing, og kan opplyse om ledelsessystemer og hvilke programmer og tiltak for internkontroll og for å sikre etterlevelse av selskapets etiske normer og

regler det har vedtatt for å oppfylle disse forpliktelsene. Selskapet bør også fremme åpenhet og dialog med offentligheten for å øke oppmerksomheten om og styrke samarbeidet med den i kampen mot bestikkelser, tilbud om bestikkelser og pengeutpressing,

6. arbeide for at arbeidstakerne skal bli mer bevisst på og følge selskapets politikk og dets programmer og tiltak for internkontroll og for å sikre etterlevelse av selskapets etiske normer og regler med sikte på å bekjempe bestikkelser, tilbud om bestikkelser og pengeutpressing; dette kan gjøres ved behørig formidling av den nevnte politikken, programmene og tiltakene og ved hjelp av opplæringsprogrammer og disiplinærtiltak,
7. avstå fra å gi ulovlige bidrag til kandidater til offentlige verv eller til politiske partier eller til andre politiske organisasjoner. Politiske bidrag bør oppfylle alle krav til offentlighet og bør meldes til den øverste ledelsen.

VIII. FORBRUKERINTERESSER

Når selskapene har med forbrukere å gjøre, bør de utvise god forretnings-, markedsførings- og reklameskikk og bør treffe alle rimelige tiltak for å påse at varene og tjenestene de leverer, holder god kvalitet og er pålitelige. De bør særlig

1. påse at varene og tjenestene de leverer, tilfredsstillende alle avtalte eller lovfestede standarder for forbrukerhelse og forbrukersikkerhet, blant annet standarder som omhandler helseadvarsler og sikkerhetsinformasjon,
2. gi nøyaktige, etterprøvbare og tydelige opplysninger tilstrekkelige til at forbrukerne kan treffe informerte valg, blant annet opplysninger om prisene på og eventuelt innholdet i og sikker bruk av varene og tjenestene, deres miljøegenskaper samt vedlikehold, lagring og sluttbehandling av dem. Om det lar seg gjøre, bør disse opplysningene gis på en måte som gjør det enklere for forbrukerne å sammenlikne produkter,
3. gi forbrukerne tilgang til rettferdige, brukervennlige og effektive utenomrettslige tvisteløsnings- og erstatningsordninger, til rett tid og uten unødige kostnader eller byrder,
4. avstå fra påstander, fortielser og andre villedende, misvisende, svikaktige eller illojale handlinger,
5. støtte tiltak for å fremme forbrukeropplysning på områder som angår deres forretningsvirksomhet, med sikte på blant annet å styrke forbrukernes mulighet til *i)* å treffe informerte valg om sammensatte og komplekse varer, tjenester og markeder, *ii)* å forstå bedre de økonomiske, miljømessige og sosiale konsekvensene av egne valg og *iii)* å støtte et bærekraftig forbruk,
6. respektere forbrukernes privatliv og treffe rimelige tiltak for å sikre vern av personopplysninger som de innhenter, oppbevarer, bruker eller videreformidler,
7. samarbeide fullt ut med offentlige myndigheter for å forebygge og bekjempe villedende markedsføring (blant annet misvisende reklame og svindel) og for å begrense eller hindre alvorlige farer for folks helse og sikkerhet eller for miljøet som skyldes forbruk, bruk eller sluttbehandling av deres varer og tjenester,

8. når de anvender prinsippene ovenfor, ta hensyn til *i*) sårbare og svakerestilte forbrukeres behov og *ii*) de særlige utfordringene som e-handel kan innebære for forbrukerne.

IX. VITENSKAP OG TEKNOLOGI

Selskapene bør

1. bestrebe seg på å sikre at deres virksomhet er i samsvar med politikken og planene for vitenskap og teknologi i landene der de driver virksomhet, og eventuelt bidra til å utvikle den lokale og nasjonale evnen til nyskaping,
2. der det lar seg gjøre, innføre i sin forretningsvirksomhet rutiner som muliggjør overføring og rask spredning av teknologi og kunnskap, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til vernet av immaterialrettigheter,
3. der det er aktuelt, engasjere seg i vitenskapelig og teknologisk utvikling i vertslandet for å imøtekomme lokale markedsbehov, og sysselsette personell fra vertslandet i vitenskapelig og teknologisk virksomhet og fremme opplæring av dem, samtidig som det tas hensyn til forretningsmessige behov,
4. når det gis tillatelse til bruk av immaterialrettigheter, eller når det overføres teknologi på annet vis, gjøre det på rimelige vilkår og på en måte som bidrar til vertslandets muligheter for bærekraftig utvikling på lang sikt,
5. der det er aktuelt av forretningsmessige grunner, knytte bånd til lokale universiteter og offentlige forskningsinstitusjoner og samarbeide med lokal industri eller foretakssammenslutninger om forskningsprosjekter.

X. KONKURRANSE

Selskapene bør

1. utføre sin virksomhet på en måte som er i samsvar med alle gjeldende konkurranselover og -forskrifter, samtidig som de tar hensyn til konkurranselovgivningen i alle land der virksomheten kan ha konkurransebegrensende virkning,
2. avstå fra å inngå eller gjennomføre konkurransebegrensende avtaler mellom konkurrenter, herunder avtaler med sikte på
 - a) å fastsette priser,
 - b) å utarbeide manipulerte tilbud (tilbud avtalt ved ulovlig anbudssamarbeid),
 - c) å fastsette produksjonsbegrensninger eller produksjonskvoter, eller
 - d) å dele eller dele opp markeder ved å fordele kunder, leverandører, områder eller bransjer avtalepartene imellom,
3. samarbeide med granskende konkurransemyndigheter, i henhold til gjeldende lovgivning og nødvendige sikkerhetstiltak, ved blant annet å gi så raske og fullstendige svar som mulig på

anmodninger om opplysninger og å vurdere å ta i bruk tilgjengelige virkemidler, for eksempel å gi avkall på kravet til konfidensiell behandling der det er aktuelt, i den hensikt å fremme et effektivt og hensiktsmessig samarbeid mellom granskende myndigheter,

4. jevnlig fremme bevissthet blant arbeidstakerne om hvor viktig det er å følge alle gjeldende konkurranselover og -forskrifter, og særlig skolere selskapets øverste ledelse med hensyn til forhold som gjelder konkurranse.

XI. BESKATNING

1. Det er viktig at selskapene bidrar til de offentlige finansene i vertslandene ved å innbetale skatt til rett tid. Særlig bør selskapene følge skattelover og -forskrifter i landene der de driver virksomhet, både hva lovens bokstav og ånd angår. Å følge lovens ånd innebærer å forstå og følge lovgivers intensjon. Det innebærer ikke at et selskap skal måtte betale mer enn det lovfestede beløp i henhold til en slik fortolkning. Å følge skattereglene består blant annet i å gi relevante myndigheter aktuelle eller lovfestede opplysninger til rett tid for å fastsette hvor mye skatt som skal ilignes i forbindelse med virksomheten, og å tilpasse sin praksis med hensyn til internprising til prinsippet om armlengdes avstand.
2. Selskapene bør se på skattestyring og etterlevelse av skattereglene som viktige elementer i sine tilsynssystemer og overordnede risikostyringssystemer. Selskapsstyrene bør særlig vedta strategier for styring av skatterisiko for å forvise seg om at den økonomiske, juridiske og omdømmemessige risiko forbundet med beskatning er fullt ut kartlagt og vurdert.

KOMMENTARER TIL DEL I

KOMMENTARER TIL OVERORDNEDE RETNINGSLINJER

1. Kapittelet Overordnede retningslinjer i Retningslinjene er det første som inneholder konkrete anbefalinger til selskaper. Det er som sådan viktig fordi det setter tonen og fastsetter de grunnleggende prinsippene for anbefalingene i de påfølgende kapitlene.

2. Selskaper oppfordres til å samarbeide med regjeringene om utviklingen og gjennomføringen av retningslinjer og lovgivning. Det at synspunktene til andre berørte parter i samfunnet, inklusive lokalsamfunnet og næringslivsinteresser, blir tatt i betraktning, kan være berikende for denne prosessen. Det erkjennes også at regjeringene bør være åpne i sitt forhold til selskaper og rådføre seg med næringslivet i slike saker. Selskapene bør betraktes som statens partnere i utviklingen og bruken av både frivillige og regulatoriske tilnærminger (hvorav Retningslinjene er ett element) til politikk og retningslinjer som berører dem.

3. Det bør ikke være noen motsetning mellom flernasjonale selskapers virksomhet og bærekraftig utvikling, og Retningslinjene er ment å fremme komplementaritet i så måte. Forbindelsene mellom økonomisk, sosial og miljømessig framgang er sentrale i arbeidet mot målet om en bærekraftig utvikling.⁷

4. Kapittel IV går nærmere inn på den generelle anbefalingen om menneskerettigheter i punkt A.2.

5. Retningslinjene anerkjenner bidraget flernasjonale selskaper gir til lokal kapasitetsbygging gjennom sin virksomhet i lokalsamfunnet, og oppfordrer dem til å spille en aktiv rolle i så måte. Tilsvarende er anbefalingen om å bygge opp menneskelig kapital en uttrykkelig og framtidrettet erkjennelse av flernasjonale selskapers bidrag til utviklingen for den enkelte ansatte, og omfatter ikke bare ansettelsespraksis men også opplæring og andre former for medarbeiderutvikling. Oppbygging av menneskelig kapital innbefatter også begrepet likebehandling ved ansettelse og lik adgang til forfremmelse, livslang læring og annen opplæring på arbeidsplassen.

6. Retningslinjene anbefaler at selskaper generelt unngår å prøve å oppnå unntak som ikke er hjemlet i lov eller forskrift i forbindelse med blant annet menneskerettigheter, miljø, helse, sikkerhet, arbeidervern, skatt og økonomiske incentiver, uten derved å krenke det enkelte selskaps rett til å søke å få i stand endringer i lovgivning. Ordene «eller godta» leder også oppmerksomhet mot statens rolle i forbindelse med slike unntak. Tradisjonelt har denne typen bestemmelser vært rettet mot regjeringer, men de har direkte betydning for flernasjonale selskaper. Det er imidlertid viktig å slå fast at det finnes tilfeller der spesifikke unntak fra lover og forskrifter kan være i tråd med de samme lovene og forskriftene når de er begrunnet i legitime offentlige politiske hensyn. Det er gitt eksempler på dette i kapitlene om miljøvern og konkurranse.

7. Retningslinjene anbefaler selskaper å påse at de har god eierstyring og selskapsledelse i tråd med OECDs prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. I henhold til disse prinsippene skal aksjonærrettighetene beskyttes, det skal legges til rette for at aksjeeierne kan utøve sine rettigheter, og det skal sikres likebehandling av aksjonærer. Selskapene bør anerkjenne rettighetene til interessenter som er fastsatt ved lov eller i gjensidige avtaler og oppmuntre til et aktivt samarbeid med interessentene om å skape velferd og arbeidsplasser og sikre bærekraft for økonomisk sunne selskaper.

8. Prinsippene oppfordrer styret i morselskapet til å gi selskapet strategisk veiledning, føre effektivt tilsyn med ledelsen og stå ansvarlig overfor selskapet og aksjonærene, samtidig som hensynet til interessentene ivaretas. Når styret påtar seg dette ansvaret, må det sikres at integriteten i selskapets regnskap og finansielle rapportering ivaretas, herunder gjennom uavhengig revisjon, egnede prosedyrer

⁷ En av de mest allment anerkjente definisjonene av bærekraftig utvikling er den som ble gitt av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (Brundtland-kommisjonen) i 1987: «En bærekraftig utvikling skal ivareta den nåværende generasjons behov uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner til å tilfredsstille sine behov».

for kontroll, særlig risikostyring og kontroll med økonomi og drift, og etterlevelse av lovgivningen og relevante standarder.

9. Prinsippene gjelder også for konsern, selv om styrene i datterselskapene kan ha forpliktelser i henhold til lovgivningen i stiftelsesstaten. Prosedyrene for kontroll og for å sikre etterlevelse bør om mulig også gjelde datterselskapene. Videre omfatter styrets tilsyn med virksomheten løpende gjennomgang av interne strukturer for å sikre klare ansvarslinjer i hele konsernet eller gruppen.

10. Flernasjonale selskaper med statlig eierskap er underlagt de samme anbefalingene som private selskaper, men offentlighetens søkelys blir ofte mer intens når staten er den endelige eier. OECDs retningslinjer for eierstyring og selskapsledelse i selskaper med statlig eierandel er en veiledning som er skreddersydd for disse selskapene, og anbefalingene de inneholder, kan bidra til å styrke eierstyringen vesentlig.

11. Selv om det primære ansvaret for å forbedre de juridiske og institusjonelle rammene ligger hos myndighetene, kan selskapene tjene på å innføre god eierstyring og selskapsledelse.

12. Det finnes et stadig større nettverk av ikke-statlige instrumenter og tiltak for egenregulering som omhandler selskapenes atferd og forholdet mellom næringsliv og samfunn. I finanssektoren har det skjedd endringer som er interessante i så måte. Selskapene anerkjenner at deres virksomhet ofte kan påvirke samfunnet og miljøet. At selskaper som er opptatt av å nå disse målene, innfører egenregulering og egne styringssystemer – og derved bidrar til bærekraftig utvikling – er en illustrasjon på dette. Å utvikle slik praksis kan i sin tur fremme konstruktive forbindelser mellom selskapene og samfunnet de driver sin virksomhet i.

13. Som en følge av effektiv egenregulering forventes det naturligvis at selskaper arbeider for å skape bevissthet om selskapets politikk blant de ansatte. Det anbefales også at de har på plass garantier som beskytter varslingsaktiviteter som utføres i god tro, herunder at de beskytter arbeidstakere som i fravær av korrigerende tiltak til rett tid eller på tross av rimelig risiko for negative følger for ansettelsesforholdet velger å innrapportere lovstridige praksiser til vedkommende myndigheter. Selv om slik beskyttelse er særlig relevant for antikorrupsjons- og miljøinitiativer, er det også relevant for andre anbefalinger i Retningslinjene.

14. I Retningslinjene brukes begrepet aktsomhetsvurdering (due diligence) for å betegne den prosessen som gjør selskaper i stand til å kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for sin håndtering av faktiske og potensielle negative konsekvenser som en integrerende del av sine beslutnings- og risikostyringssystemer. Aktsomhetsvurdering kan inngå som en del av selskapets bredere risikostyringssystem, forutsatt at det ikke bare har til formål å identifisere og styre konkrete risikoer for selve selskapet men også dekker risikoer forbundet med negative konsekvenser i forbindelse med saker

som omfattes av Retningslinjene. Potensielle konsekvenser skal håndteres gjennom forebyggende eller begrensende tiltak, mens faktiske konsekvenser skal håndteres gjennom korrigerende tiltak. Retningslinjene gjelder slike negative konsekvenser som selskapet enten har forårsaket eller bidratt til, eller som er direkte knyttet til selskapets virksomhet, produkter eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse, som beskrevet i punkt A.11 og A.12. Aktsomhetsvurdering kan hjelpe selskaper å unngå risiko for slike negative konsekvenser. I disse Retningslinjene skal det å «bidra til» en negativ konsekvens forstås som det å gi et vesentlig bidrag, det vil si en aktivitet som forårsaker, legger til rette for eller oppfordrer til at en annen enhet forårsaker negative konsekvenser, og omfatter ikke mindre eller trivielle bidrag. Begrepet «forretningsforbindelse» omfatter forbindelser til forretningspartnere, enheter i leveransekjeden og enhver annen ikke-statlig eller statlig enhet som har en direkte tilknytning til selskapets forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester. Anbefalingene i punkt A.10 gjelder for saker omfattet av Retningslinjene som er forbundet med negative konsekvenser. De gjelder ikke for kapitlene om vitenskap og teknologi, konkurranse og beskatning.

15. Arten og omfanget av aktsomhetsvurderinger, bl.a. de spesifikke tiltakene som skal iverksettes, som er hensiktsmessige i en konkret situasjon, vil avhenge av faktorer som selskapets størrelse, konteksten virksomheten finner sted innenfor, de spesifikke anbefalingene i Retningslinjene og alvorligheten av de negative konsekvensene. Spesifikke anbefalinger for aktsomhetsvurderinger på menneskerettighetsområdet er gitt i kapittel IV.

16. Selskaper som har et stort antall leverandører, anbefales å identifisere generelle områder der risikoen for negative konsekvenser er høyest, og å prioritere leverandører for aktsomhetsvurdering på grunnlag av denne risikovurderingen.

17. Å unngå å forårsake eller bidra til negative konsekvenser i forbindelse med saker som omfattes av Retningslinjene, gjennom egne aktiviteter, inkluderer selskapets aktiviteter i leveransekjeden. Forbindelser i leveransekjeden kan ta en rekke forskjellige former, som blant annet franchising, lisensiering eller utsetting av arbeid. Enheter i leveransekjeden er ofte selv flernasjonale selskaper, og som sådan er de omfattet av Retningslinjene dersom de driver virksomhet i eller fra landene som har sluttet seg til Erklæringen.

18. I forbindelse med leveransekjeden bør selskapet, dersom det identifiserer risiko for å forårsake negative konsekvenser, treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge disse konsekvensene.

19. Dersom selskapet identifiserer risiko for å bidra til negative konsekvenser, bør det treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge sitt bidrag og bruke sin innflytelse til å begrense de resterende konsekvensene i størst mulig grad. Innflytelse anses å foreligge når selskapet har evnen til å få i stand en endring i de urettmessige praksisene til enheten som forårsaker skaden.

20. For å oppfylle forventningen i punkt A.12 vil et selskap, enten på egen hånd eller i samarbeid med andre enheter, alt etter som, måtte bruke sin innflytelse til å påvirke enheten som forårsaker de negative konsekvensene, med sikte på å forebygge eller begrense disse konsekvensene.

21. Retningslinjene erkjenner at det finnes praktiske begrensninger for selskapers muligheter til å få i stand endringer i atferden til leverandørene sine. Disse er knyttet til produktegenskaper, antallet leverandører, leveransekjedens struktur og kompleksitet, selskapets markedsposisjon i forhold til leverandørene eller andre enheter i leveransekjeden. Selskaper kan imidlertid også øve innflytelse på leverandører gjennom kontraktmessige ordninger som forvaltningskontrakter, prekvalifiseringskrav for potensielle leverandører, «voting trusts» og lisens- eller franchiseavtaler. Andre faktorer som er relevante for å fastslå hvilke tiltak som er hensiktsmessige med hensyn til de identifiserte risikoene, er blant annet alvorligheten og sannsynligheten av de negative konsekvensene og hvor stor betydning den aktuelle leverandøren har for selskapet.

22. Hensiktsmessige tiltak rettet mot forretningsforbindelsen kan for eksempel være å videreføre forbindelsen med en leverandør så lenge det risikoreduserende arbeidet pågår, midlertidig å avbryte forbindelsen mens det risikoreduserende arbeidet pågår, eller, som en siste utvei, å bryte forbindelsen med leverandøren når forsøkene på å iverksette risikoreduserende tiltak ikke har ført fram, eller når selskapet anser at risikoreduksjon ikke er oppnåelig, eller på grunn av alvorligheten av de negative konsekvensene. Selskapet bør også ta hensyn til potensielle negative sosiale og økonomiske konsekvenser forbundet med beslutningen om å bryte forbindelsen.

23. Selskaper kan også arbeide sammen med leverandører og andre enheter i leveransekjeden for å forbedre deres resultater, i samarbeid med andre interessenter, herunder gjennom opplæring av personell og andre former for kapasitetsbygging, og for å støtte integrering av prinsipper for ansvarlig forretningsvirksomhet som er forenlige med Retningslinjene, i deres forretningspraksiser. Når leverandører har flere kunder og potensielt eksponeres for motstridende krav fra forskjellige kjøpere, oppfordres selskaper til å delta, samtidig som det tas behørig hensyn til å unngå konkurranseskadelig praksis, i et bransjeomfattende samarbeid med andre selskaper som bruker samme leverandører, med sikte på å samordne retningslinjer og risikostyringsstrategier for leveransekjeden, herunder gjennom utveksling av informasjon.

24. Selskaper oppfordres også til å delta i private initiativer eller initiativer som omfatter flere interessenter, og i sosial dialog om ansvarlig styring av leveransekjeden, som tiltakene iverksatt som del av det proaktive arbeidet som utføres i samsvar med OECD-rådets vedtak om OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og den vedlagte prosedyreveiledningen.

25. Samarbeid med interessenter involverer interaktive prosesser gjennom for eksempel møter, høringer eller konsultasjoner med relevante interessenter. Effektivt samarbeid med interessenter kjennetegnes av toveis kommunikasjon og krever at deltakerne på begge sider opptrer i god tro. Slikt samarbeid kan være særlig nyttig i forbindelse med planleggings- og beslutningsprosesser vedrørende prosjekter eller andre

aktiviteter som for eksempel involverer intensiv areal- eller vannbruk, som potensielt kan få betydelige konsekvenser for lokalsamfunn.

26. Punkt B.1 erkjenner en viktig nyere problemstilling. Det oppretter ikke nye standarder, og det forutsetter heller ikke utvikling av nye standarder. Det erkjenner at selskaper har interesser som vil bli berørt, og at deres deltakelse i drøftinger av de involverte problemstillingene sammen med andre interessenter kan gjøre både dem selv og andre bedre i stand til å forstå problemstillingene og gi et positivt bidrag. Det erkjenner at problemstillingene kan ha flere dimensjoner, og understreker at samarbeid bør finne sted i egnede fora. Det berører ikke regjeringenes standpunkter innenfor området elektronisk handel i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Det er ikke ment å se bort fra andre viktige offentlige politiske hensyn som kan gjelde bruk av internett, og som vil måtte vektlegges.⁸ Endelig har det, på lik linje med Retningslinjene generelt, ikke til formål å skape motstridende krav for selskaper, i samsvar med punkt 2 og 8 i kapitlet Begreper og prinsipper i Retningslinjene.

27. Endelig er det viktig å anføre at frivillige initiativer og andre tilsvarende initiativer, herunder Retningslinjene, ikke urettmessig bør begrense konkurranse og heller ikke bør betraktes som en erstatning for effektive nasjonale lover og forskrifter. Flernasjonale selskaper bør unngå potensielle handels- eller investeringsvridende virkninger av retningslinjer og frivillige praksiser når disse utvikles.

KOMMENTARER TIL OFFENTLIGGJØRING AV OPPLYSNINGER

28. Formålet med dette kapitlet er å styrke forståelsen av flernasjonale selskapers virksomhet. Tydelig og fullstendig informasjon om selskaper er viktig for en rekke forskjellige brukere – fra aksjonærer og aktører i finanssektoren til arbeidstakere, lokalsamfunn, interessegrupper, regjeringer og allmennheten. For å styrke allmennhetens forståelse av selskaper og deres samhandling med samfunnet og miljøet bør selskaper være åpne i sin virksomhet og lydhøre overfor allmennhetens behov for stadig mer detaljert informasjon.

29. Dette kapitlet tar for seg offentliggjøring av opplysninger innenfor to områder. Det første settet av anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger er identisk med punktene om offentliggjøring av opplysninger i OECDs prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. Ytterligere veiledning er gitt i kommentarene til disse punktene, og anbefalingene i Retningslinjene bør fortolkes i sammenheng med disse. Det første settet av anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger kan suppleres av et annet sett av anbefalinger som selskaper oppfordres til å følge. Anbefalingene om offentliggjøring av opplysninger fokuserer hovedsakelig på børsnoterte selskaper. I den utstrekning de anses å gjelde sett i forhold til selskapets art, størrelse og beliggenhet, kan anbefalingene også være et nyttig verktøy for å forbedre

⁸ Enkelte land har i dette henseende vist til Tunis-agendaen for informasjonssamfunnet fra 2005.

eierstyringen og selskapsledelsen i ikke-børsnoterte selskaper som private aksjeselskaper eller statseide selskaper.

30. Anbefalingene om offentliggjøring av opplysninger forventes ikke å legge urimelige administrative eller kostnadmessige byrder på selskaper. Det forventes heller ikke at selskaper offentliggjør opplysninger som kan sette deres konkurranseposisjon i fare, med mindre offentliggjøring er nødvendig for at det skal kunne treffes informerte investeringsbeslutninger, og for å unngå å villedde investoren. Retningslinjene bruker vesentlighetsbegrepet for å fastslå hvilke opplysninger som bør offentliggjøres som et minimum. Vesentlige opplysninger kan defineres som opplysninger som, dersom de blir utelatt eller gjengitt feil, kan påvirke de økonomiske beslutningene som treffes av brukerne av opplysningene.

31. Retningslinjene anfører også generelt at opplysninger bør utarbeides og offentliggjøres i samsvar med høye kvalitetsstandarder for regnskapsføring og offentliggjøring av finansielle og ikke-finansielle opplysninger. Dette gjør det betraktelig lettere for investorer å overvåke selskapet ettersom det bedrer rapporteringens pålitelighet og sammenlignbarhet og gir bedre innsikt i selskapets resultater. Den årlige uavhengige revisjonen som anbefales av Retningslinjene, bør bidra til bedre kontroll og etterlevelse i selskapet.

32. Offentliggjøring av opplysninger er behandlet innenfor to områder. Det første settet av anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger oppfordrer til offentliggjøring av nøyaktige opplysninger til rett tid vedrørende alle vesentlige saker knyttet til selskapet, herunder dets finansielle stilling, resultater, eierforhold og styring. Selskaper forventes også å formidle tilstrekkelig informasjon om godtgjøringen av styremedlemmer og toppledere (enten enkeltvis eller samlet) til investorer slik at de kan vurdere kostnaden og nytten ved godtgjøringsordninger og hvordan insentivordninger som aksjeopsjonsordninger bidrar til resultatet. Transaksjoner med nærstående parter og vesentlige forutsigbare risikofaktorer er andre relevante opplysninger som bør offentliggjøres, i tillegg til vesentlige saker som gjelder arbeidstakere og andre interessenter.

33. Retningslinjene oppmuntrer også til bruk av et annet sett med praksiser for offentliggjøring av opplysninger eller for kommunikasjon innenfor områder der rapporteringsstandardene fremdeles er under utvikling, som for eksempel rapportering om sosiale forhold og miljø- og risikorapportering. Dette gjelder spesielt for utslipp av klimagasser ettersom omfanget av utslippsovervåkingen er i ferd med å utvides til å dekke både direkte og indirekte utslipp, nåværende og framtidige utslipp og selskaps- og produktutslipp; biologisk mangfold er et annet eksempel. Mange selskaper gir opplysninger om et bredere sett av emner enn bare finansielle resultater og anser det å offentliggjøre slike opplysninger som en metode for å vise engasjement med hensyn til å følge sosialt akseptable praksiser. I enkelte tilfeller kan denne andre typen av offentliggjøring av opplysninger – eller kommunikasjon med allmennheten og med andre parter som berøres direkte av selskapets virksomhet – gjelde flere enheter enn dem som dekkes i selskapets finansregnskap. For eksempel kan slik offentliggjøring også omfatte opplysninger om virksomheten til underleverandører og leverandører eller partnere i felleskontrollerte foretak («joint venture»). Dette er særlig hensiktsmessig for å overvåke overføring av miljøskadelig virksomhet mellom partnere.

34. Mange selskaper har iverksatt tiltak som er ment å skulle hjelpe dem å følge lovgivningen og god forretningskikk, og for å få større åpenhet omkring sin virksomhet. Stadig flere selskaper har utarbeidet frivillige retningslinjer som uttrykker forpliktelser knyttet til etiske verdier på områder som miljø, menneskerettigheter, arbeidsrettslige standarder, forbrukervern eller beskatning. Spesialiserte styringssystemer som har til mål å hjelpe dem som respekter disse forpliktelsene, er allerede blitt eller blir utarbeidet og er under stadig utvikling; herunder for eksempel informasjonssystemer, driftsprosedyrer og krav til opplæring. Selskaper samarbeider med ikke-statlige organisasjoner og mellomstatlige organisasjoner om å utarbeide rapporteringsstandarder som styrker selskapenes evne til å kommunisere om hvordan virksomheten deres bidrar til bærekraftig utvikling (for eksempel Global Reporting Initiative).

35. Selskaper oppmuntres til å gi enkel og rimelig tilgang til publiserte opplysninger og til å vurdere å gjøre bruk av informasjonsteknologier for å nå dette målet. Opplysninger som gjøres tilgjengelig for brukere i hjemmemarkeder, bør også være tilgjengelige for alle interesserte brukere. Selskaper kan treffe særlige tiltak for å gjøre opplysninger tilgjengelig for grupper som ikke har tilgang til trykte medier (for eksempel fattige lokalsamfunn som berøres direkte av selskapets virksomhet).

36. Dette kapittelet åpner med en innledning som fastsetter et rammeverk for de spesifikke anbefalingene vedrørende selskapers respekt for menneskerettigheter. Det trekker veksler på FNs rammeverk for næringsliv og menneskerettigheter «Protect, Respect and Remedy», og er i samsvar med de retningsgivende prinsippene for gjennomføring av dette.

37. Innledningen og det første punktet erkjenner at stater plikter å verne om menneskerettighetene, og at selskaper, uavhengig av størrelse, sektor, hvilken kontekst de driver virksomhet i, eierforhold og struktur, bør respektere menneskerettighetene over alt hvor de driver virksomhet. Respekt for menneskerettighetene er den globale standarden for forventet atferd for selskaper, uavhengig av statenes evne og/eller vilje til å oppfylle sine menneskerettighetsforpliktelser, og uten at disse forpliktelsene derved reduseres.

38. Det at en stat unnlater å håndheve relevante nasjonale lover eller oppfylle internasjonale menneskerettighetsforpliktelser, eller det faktum at en stat kan handle i strid med slike lover eller internasjonale forpliktelser, reduserer ikke forventningen om at selskaper respekterer menneskerettighetene. I land der nasjonale lover og forskrifter strider mot internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, bør selskapene bestrebe seg på å etterleve disse prinsippene og standardene så langt det er mulig, uten derved å handle i strid med nasjonal rett, i samsvar med punkt 2 i kapittelet om begreper og prinsipper.

39. I alle tilfeller, og uavhengig av landet eller den spesifikke konteksten selskapet driver virksomhet i, bør det som et minimum henvises til de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene uttrykt i det internasjonale menneskerettighetsregelverket («International Bill of Human Rights»), som består av Verdenserklæringen om menneskerettighetene og de viktigste instrumentene som denne er kodifisert gjennom: FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt til prinsippene om grunnleggende rettigheter som er fastsatt i Den internasjonale arbeidsorganisasjons (ILO) erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet av 1998.

40. Selskaper kan øve påvirkning på praktisk talt hele spekteret av internasjonalt anerkjente menneskerettigheter. I praksis kan visse menneskerettigheter være mer truet enn andre i bestemte bransjer eller kontekster, og vil derfor bli viet særlig oppmerksomhet. Situasjoner kan imidlertid endre seg, og alle rettighetene bør derfor være gjenstand for periodiske gjennomganger. Avhengig av omstendighetene kan selskaper måtte vurdere ytterligere standarder. Selskaper bør for eksempel respektere menneskerettighetene til personer som tilhører bestemte grupper eller befolkninger som krever særlig oppmerksomhet, når de står i fare for å forårsake negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet for disse. I denne forbindelse er rettighetene til urbefolkningsgrupper,

personer som tilhører nasjonale, etniske, religiøse eller språklige minoriteter, kvinner, barn, funksjonshemmede og migrantarbeidere og deres familier blitt utdypet gjennom FN-instrumenter. I situasjoner med væpnet konflikt bør selskaper dessuten overholde den humanitære folkerettens standarder, noe som kan hjelpe selskaper som driver virksomhet i slike vanskelige omgivelser å unngå risiko for å forårsake eller bidra til negative konsekvenser.

41. I punkt 1 omfatter håndtering av faktiske og potensielle negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet iverksetting av tiltak for å kartlegge, forebygge (der det er mulig) og begrense potensielle konsekvenser på menneskerettighetsområdet, avbøte faktiske konsekvenser og gjøre rede for hvordan negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet blir håndtert. Begrepet «krenke» viser til negative konsekvenser et selskap kan påføre enkeltpersoners menneskerettigheter.

42. Punkt 2 anbefaler selskaper å unngå å forårsake eller medvirke til negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet i forbindelse med sin egen virksomhet, og å håndtere slike konsekvenser når de måtte forekomme. «Virksomhet» kan omfatte både handlinger og unnlater. Når et selskap forårsaker eller kan forårsake negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet, bør det treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge konsekvensene. Når et selskap bidrar til eller kan bidra til slike konsekvenser, bør det treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge sitt bidrag og bruke sin innflytelse til å begrense de resterende konsekvensene i størst mulig grad. Innflytelse anses å foreligge når selskapet har mulighet til å få i stand en endring i praksisene til en enhet som forårsaker negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet.

43. Punkt 3 tar opp mer komplekse situasjoner der et selskap ikke har bidratt til negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet, men der slike konsekvenser likevel er direkte knyttet til selskapets virksomhet, produkter eller tjenester gjennom dets forretningsforbindelse med en annen enhet. Punkt 3 har ikke til formål å velte ansvaret fra enheten som forårsaker de negative konsekvensene på menneskerettighetsområdet, over til selskapet enheten har en forretningsforbindelse med. For å oppfylle forventningen i punkt 3 vil et selskap, enten på egen hånd eller i samarbeid med andre enheter, alt etter som, måtte bruke sin innflytelse til å påvirke enheten som forårsaker de negative konsekvensene, med sikte på å forebygge eller begrense disse konsekvensene. «Forretningsforbindelser» omfatter forbindelser til forretningspartnere, enheter i leveransekjeden og enhver annen ikke-statlig eller statlig enhet som har en direkte tilknytning til selskapets forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester. Hvilke tiltak som er hensiktsmessige i slike situasjoner, vil avhenge av faktorer som selskapets innflytelse overfor den berørte enheten, hvor viktig forbindelsen er for selskapet, hvor alvorlige konsekvensene er, og hvorvidt det å bryte forbindelsen i seg selv vil medføre negative konsekvenser på menneskerettighetsområdet.

44. Punkt 4 anbefaler at selskaper formulerer sin forpliktelse til å respektere menneskerettighetene gjennom retningslinjer som: (i) er godkjent på høyeste ledelsesnivå i selskapet, (ii) bygger på relevant intern og/eller ekstern ekspertise, (iii) fastsetter hvilke forventninger på menneskerettighetsområdet selskapet stiller til sine ansatte, forretningspartnere og andre parter som har en direkte tilknytning til selskapets virksomhet, produkter eller tjenester, (iv) er offentlig tilgjengelige og kommuniseres internt og eksternt til

alle ansatte, forretningspartnere og andre relevante parter, (v) gjenspeiles i selskapets driftsmessige retningslinjer og prosedyrer som nødvendig for å forankre dem i hele selskapet.

45. Punkt 5 anbefaler at selskaper gjennomfører aktsomhetsvurderinger på menneskerettighetsområdet. Prosessen innebærer at man vurderer faktiske og potensielle konsekvenser på menneskerettighetsområdet, integrerer funnene og setter inn nødvendige tiltak, måler effekten av tiltakene og kommuniserer hvordan konsekvensene blir håndtert. Aktsomhetsvurderinger på menneskerettighetsområdet kan inngå som en del av selskapets bredere risikostyringssystem, forutsatt at de ikke bare har til formål å identifisere og styre konkrete risikoer for selve selskapet, men også dekker risikoer for rettighetshavere. Det er en kontinuerlig prosess som anerkjenner at risikoer på menneskerettighetsområdet kan endre seg over tid etter som selskapets virksomhet og konteksten denne drives i, utvikler seg. Ytterligere veiledning om aktsomhetsvurderinger, herunder i forbindelse med leveransekjeder, og hensiktsmessige tiltak mot risikoer som oppstår i leveransekjeder, er gitt i punkt A.10 til A.12 i kapitlet om overordnede retningslinjer og i kommentarene til disse.

46. Når selskaper oppdager, gjennom sin prosess for aktsomhetsvurdering på menneskerettighetsområdet eller på annen måte, at de har forårsaket eller bidratt til negative konsekvenser, anbefaler Retningslinjene at de har på plass prosesser som gjør det mulig å bøte på disse konsekvensene. Enkelte situasjoner krever samarbeid med rettslige eller statlige utenomrettslige instanser. I andre situasjoner kan klageordninger på virksomhetsnivå for personer som kan bli berørt av selskapets virksomhet være en effektiv måte å ivareta slike prosesser på, så lenge de oppfyller kjernekriteriene legitimitet, tilgjengelighet, forutsigbarhet, likebehandling, forenlighet med Retningslinjene og åpenhet, og så lenge de er basert på dialog og engasjement med sikte på å søke omforente løsninger. Slike ordninger kan administreres av et selskap selv eller i samarbeid med andre interessenter, og kan være en kilde til kontinuerlig læring. Klageordninger på virksomhetsnivå bør ikke brukes til å undergrave fagforeningers rolle i håndteringen av arbeidstvister, og de bør heller ikke være til hinder for tilgang til rettslige eller ikke-rettslige klageinstanser, herunder de nasjonale kontaktpunktene omhandlet i Retningslinjene.

KOMMENTARER TIL SYSSELSETTING OG FORHOLDET MELLOM PARTENE I ARBEIDSLIVET

47. Dette kapitlet åpner med en innledning som inneholder en henvisning til «gjeldende» lover og forskrifter, som er ment å anerkjenne det faktum at flernasjonale selskaper, når de driver virksomhet innenfor bestemte lands jurisdiksjoner, kan være underlagt nasjonale og internasjonale regelverk som regulerer sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet. Begrepene «gjeldende arbeidsrettslige standarder» og «praksis i arbeidsforhold» er tilstrekkelig brede til at de kan fortolkes på ulike måter i lys av forskjellige nasjonale omstendigheter – for eksempel forskjeller i forhandlingsmulighetene som er tilgjengelige for arbeidstakere i henhold til nasjonale lover og forskrifter.

48. Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) er det kompetente organ når det gjelder å fastsette og administrere internasjonale arbeidsrettslige standarder og fremme grunnleggende rettigheter i arbeidslivet slik det er slått fast i ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet

av 1998. Retningslinjene har, som et frivillig instrument, en rolle å spille når det gjelder å fremme etterlevelse av disse standardene og prinsippene blant flernasjonale selskaper. Bestemmelsene i dette kapittelet i Retningslinjene gjenspeiler de relevante bestemmelsene i erklæringen av 1998 og i ILOs trepartserklæring om grunnleggende prinsipper for flernasjonale selskaper og sosiale hensyn av 1977, sist endret i 2006 (ILOs erklæring om flernasjonale selskaper). ILOs erklæring om flernasjonale selskaper fastsetter prinsipper for områdene sysselsetting, opplæring, arbeidsvilkår og forholdet mellom partene i arbeidslivet, mens OECDs Retningslinjer omhandler alle viktige aspekter ved selskapenes atferd. OECDs Retningslinjer og ILOs erklæring om flernasjonale selskaper omhandler atferden som forventes av selskaper, og er ment å være parallelle instrumenter som ikke er i strid med hverandre. ILOs erklæring om flernasjonale selskaper kan følgelig, i den utstrekning den er mer utdypende, være til hjelp i forståelsen av Retningslinjene. Det institusjonelle ansvaret for oppfølgingsprosedyrene i henhold til ILOs erklæring om flernasjonale selskaper og Retningslinjene er imidlertid atskilt.

49. Terminologien som er brukt i kapittel V, samsvarer med den som er brukt i ILOs erklæring om flernasjonale selskaper. Bruken av begrepene «arbeidstakere i flernasjonale selskaper» («workers employed by the multinational enterprise») og «arbeidstakere» («workers in their employment») er ment å ha samme betydning som i ILOs erklæring om flernasjonale selskaper. Disse begrepene viser til arbeidstakere som er «i et ansettelsesforhold med det flernasjonale selskapet». Selskaper som ønsker å avklare omfanget av sitt ansvar i henhold til kapittel V, vil finne veiledning som kan hjelpe dem å fastslå hvorvidt det foreligger et ansettelsesforhold i henhold til Retningslinjene, i den ikke-uttømmende listen over indikatorer som er gitt i ILOs rekommandasjon nr. 198 av 2006, punkt 14 a) og b). Det erkjennes også at arbeidsordninger endrer og utvikler seg over tid, og at det forventes at selskaper strukturerer sine forbindelser med arbeidstakerne på en slik måte at de unngår å støtte, oppmuntre til eller delta i å legge til rette for skjulte ansettelser. Et skjult ansettelsesforhold foreligger når en arbeidsgiver behandler en person som noe annet enn en ansatt, på en måte som tilslører vedkommendes reelle rettslige stilling.

50. Disse anbefalingene gjelder ikke reelle sivile og kommersielle forbindelser, men har snarere som mål å sikre at personer som er i et ansettelsesforhold får den beskyttelsen de har krav på i henhold til Retningslinjene. Selv i fravær av et ansettelsesforhold forventes selskaper å opptre i samsvar med anbefalingene om risikobasert aktsomhetsvurdering og leveransekjeder i punkt A.10 til A.13 i kapittel II Overordnede retningslinjer.

51. Punkt 1 i dette kapittelet er ment å gjenspeile alle de fire grunnleggende prinsippene og rettighetene i arbeidslivet som er omhandlet i ILOs erklæring av 1998, det vil si organisasjonsfrihet og rett til å føre kollektive forhandlinger, effektiv avskaffing av barnearbeid, avskaffing av alle former for tvangsarbeid og likebehandling i arbeidslivet. Disse prinsippene og rettighetene er utviklet i ILO-konvensjoner i form av spesifikke rettigheter og forpliktelser som anerkjennes som grunnleggende.

52. Punkt 1c) anbefaler at flernasjonale selskaper bidrar til effektiv avskaffelse av barnearbeid i henhold til ILOs erklæring av 1998 og ILO-konvensjon nr. 182 om de verste former for barnearbeid. Eldre ILO-instrumenter om barnearbeid er konvensjon nr. 138 og rekommandasjon nr. 146 (begge vedtatt i 1973) om minstealdre for arbeidere. Gjennom praksis for forvaltning av arbeidskraft, ved å skape godt betalte

arbeidsplasser av høy kvalitet og gjennom sine bidrag til økonomisk vekst, kan flernasjonale selskaper spille en positiv rolle når det gjelder å gripe fatt i de underliggende årsakene til fattigdom generelt og barnarbeid spesielt. Det er viktig å anerkjenne og støtte flernasjonale selskapers bidrag til arbeidet med å finne en varig løsning på problemet med barnarbeid. I så henseende er det å heve standarden på utdanningen til barn som bor i vertslandene av særlig stor betydning.

53. Punkt 1d) anbefaler at selskaper bidrar til å avskaffe alle former for tvangsarbeid, som er et annet av prinsippene i ILOs erklæring av 1998. Henvisningen til denne grunnleggende rettigheten i arbeidslivet er basert på ILO-konvensjon nr. 29 av 1930 og nr. 105 av 1957. Konvensjon nr. 29 oppfordrer regjeringer til å «opphøve bruken av tvangsarbeid i alle dets former innen kortest mulig tidsfrist», mens konvensjon nr. 105 oppfordrer dem til å «undertrykke og ikke gjøre bruk av noen form for tvangsarbeid» for bestemte spesifiserte formål (for eksempel som et middel til politisk tvang eller som et middel i arbeidsdisiplinen), og til å «gjøre effektive tiltak for å sikre øyeblikkelig og fullstendig avskaffelse av tvangsarbeid». Samtidig er det ILO som er det kompetente organ når det gjelder å håndtere det vanskelige spørsmålet om fengselsarbeid, særlig i forbindelse med utleie av innsatte til (eller at innsatte stilles til rådighet for) privatpersoner, selskaper eller organisasjoner.

54. Henvisningen til prinsippet om likebehandling i arbeidslivet i punkt 1e) anses å gjelde for vilkår knyttet til tilsetning, tildeling av arbeidsoppgaver, avskjedigelse, lønn og ytelser, forfremmelse, overføring eller omplassering, oppsigelse, opplæring og avgang med pensjon. Listen over ikke-tillatte grunnlag for forskjellsbehandling, som er tatt fra ILO-konvensjon nr. 111 av 1958, konvensjon nr. 183 av 2000 om mødrevern, konvensjon nr. 159 av 1983 om yrkesrettet atferd og sysselsetting (funksjonshemmede), rekommandasjon nr. 162 av 1980 om eldre arbeidstakere og rekommandasjon nr. 200 av 2010 om HIV og AIDS i arbeidslivet, anser at all sonndring, utelukkning eller favorisering på disse grunnlag er i strid med konvensjonene, rekommandasjonene og regelverket. Begrepet «annen stilling» som brukt i Retningslinjene, viser til fagforeningsaktiviteter og personlige egenskaper som alder, funksjonshemming, graviditet, sivilstand, seksuell legning eller HIV-status. I punkt 1e) forventes selskaper å fremme like muligheter for kvinner og menn, med særlig vekt på like kriterier for utvelgning, vederlag og forfremmelse og lik bruk av disse kriteriene, og å hindre forskjellsbehandling eller oppsigelse på grunn av ekteskap, graviditet eller foreldreskap.

55. I punkt 2c) i dette kapitlet forventes det at opplysninger som selskapene gir til arbeidstakerne sine og deres representanter, skal gi et «pålitelig bilde» av resultatene. Disse opplysningene gjelder følgende: oppbygningen av selskapet, dets økonomiske og finansielle stilling og utsikter, sysselsettingstrender og forventede større endringer i virksomheten, samtidig som det tas hensyn til legitime krav til konfidensialitet i forretningsvirksomhet. Hensyn til konfidensialitet i forretningsvirksomhet kan føre til at opplysninger på visse punkter ikke kan gis eller ikke kan gis uten garantier.

56. Henvisningen til samrådsformer for medbestemmelse i punkt 3 i kapitlet er tatt fra ILO-rekommandasjon nr. 94 av 1952 om rådslaging og samarbeid mellom arbeidsgivere og arbeidstakere på bedriftsnivået. Den er også i samsvar med en bestemmelse i ILOs erklæring om flernasjonale selskaper.

Slike samrådsordninger bør ikke komme i stedet for arbeidstakernes rett til å forhandle om arbeidsvilkår. En anbefaling om samrådsordninger når det gjelder arbeidsordninger er også en del av punkt 8.

57. I punkt 4 er det underforstått at standarder for arbeidsforhold og forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker omfatter lønns- og arbeidstidsordninger. Henvisningen til helse og sikkerhet på arbeidsplassen innebærer at flernasjonale selskaper forventes å følge gjeldende påbudte standarder og bransjenormer for å minimere risikoen for ulykker og helseskader som følge av, i forbindelse med eller som skjer under arbeidet. Dette oppmuntrer selskapene til å bestrebe seg på å oppnå bedre resultater når det gjelder arbeidervern og arbeidsmiljø i alle deler av virksomheten, selv der dette kanskje ikke formelt kreves av gjeldende forskrifter i de landene der de driver virksomhet. Det oppmuntrer også selskapene til å respektere arbeidstakernes mulighet til å kunne fjerne seg fra en arbeidssituasjon når det er rimelig grunn til å tro at den utgjør en overhengende og alvorlig fare for helse eller sikkerhet. På grunn av deres betydning og komplementaritet mellom beslektede anbefalinger, gjenspeiles problemstillinger knyttet til helse og sikkerhet også andre steder i Retningslinjene, særlig i kapitlene Forbrukerinteresser og Miljøvern. ILO-rekommandasjon nr. 194 av 2002 gir en veiledende liste over yrkesrelaterede sykdommer samt retningslinjer og veiledninger som selskaper kan ta i betraktning ved gjennomføring av denne anbefalingen.

58. I anbefalingen i kapittelets punkt 5 oppfordres flernasjonale selskaper til å rekruttere en tilstrekkelig stor del av arbeidsstyrken lokalt, herunder ledere, og å gi dem opplæring. Ordlyden i dette punktet om opplærings- og ferdighetsnivåer utfyller teksten i punkt 4 i kapitlet Overordnede retningslinjer om å oppmuntre til oppbygging av menneskelig kapital. Henvisningen til lokal arbeidskraft utfyller teksten som oppmuntrer til lokal kapasitetsbygging i punkt 3 i kapitlet Overordnede retningslinjer. ILOs rekommandasjon nr. 195 av 2004 om utvikling av menneskelige ressurser oppfordrer også selskaper til å investere, så langt det praktisk lar seg gjøre, i utdanning, opplæring og livslang læring, og til å sikre at kvinner og andre sårbare grupper som ungdom, folk med lav utdanning, funksjonshemmede, innvandrere, eldre arbeidstakere og urbefolkningsgrupper, gis like muligheter til opplæring.

59. I punkt 6 anbefales selskapene å gi varsel i rimelig tid til arbeidstakernes representanter og vedkommende offentlige myndigheter om endringer i virksomheten som kan få store virkninger for sysselsettingen, særlig nedlegging av en enhet som medfører massepermutteringer eller masseoppsigelser. Som angitt i nevnte punkt, er formålet med denne bestemmelsen å skape en mulighet for samarbeid med sikte på å begrense virkningene av slike endringer. Dette er et viktig prinsipp, som i stor utstrekning gjenspeiles i de tilsluttede lands lover og praksis vedrørende forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, selv om tilnærmingen til å sikre en mulighet til meningsfullt samarbeid, ikke er identisk i alle tilsluttede land. I dette punktet anføres det også at det ville være hensiktsmessig dersom ledelsen i lys av de særlige forholdene kan gi slikt varsel før den endelige beslutningen tas. Faktisk er varsel før den endelige beslutningen tas, et gjennomgående trekk i en rekke av de tilsluttede lands lover og praksis vedrørende forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Det er imidlertid ikke det eneste middelet for å sikre en mulighet for meningsfullt samarbeid med sikte på å begrense virkningene av slike beslutninger, og andre tilsluttede lands lover og praksis har bestemmelser om andre midler, for eksempel fastsatte tidsrom der det må gjennomføres samråd før beslutninger kan gjennomføres.

60. Teksten i kapittelet Miljøvern gjenspeiler stort sett prinsippene og målene i Rio-erklæringen om miljø og utvikling, i Agenda 21 (som er innenfor rammen av Rio-erklæringen) og i Århus-konvensjonen om tilgang til miljøinformasjon, allmennhetens deltakelse i beslutningsprosesser og tilgang til rettsmidler i saker som angår miljøet, og den gjenspeiler også standarder i andre instrumenter som for eksempel ISO-standardene for miljøstyringssystemer.

61. Sunn miljøstyring er et viktig aspekt ved bærekraftig utvikling og anses i økende grad som både et næringslivsansvar og en forretningsmulighet. De flernasjonale selskapene har en rolle å spille i begge henseender. Lederne av disse selskapene bør derfor vise miljøspørsmål tilbørlig oppmerksomhet i sine forretningsstrategier. For å forbedre miljøprestasjonene kreves det en forpliktelse til en systematisk tilnærming og til kontinuerlig forbedring av systemet. Et miljøstyringssystem gir den interne rammen som kreves for å kontrollere et selskaps miljøvirkninger og integrere miljøhensyn i forretningsvirksomheten. Å ha et slikt system på plass bør bidra til å forsikre aksjeeiere, arbeidstakere og samfunnet om at selskapet arbeider aktivt for å verne miljøet mot virkningene av selskapets virksomhet.

62. I tillegg til å forbedre miljøprestasjonene kan selskaper oppnå økonomiske fordeler ved å iverksette et miljøstyringssystem fordi det gir lavere drifts- og forsikringskostnader, lavere energi- og ressursbruk, lavere kostnader forbundet med etterlevelse og erstatningsansvar, bedre tilgang til kapital og kompetanse, mer fornøyde kunder og et bedre forhold til samfunnet og allmennheten.

63. I disse retningslinjene bør «sunn miljøstyring» fortolkes i bredest mulig forstand slik at det omfatter aktiviteter med sikte på å kontrollere både direkte og indirekte miljøvirkninger av selskapets virksomhet over lang tid, og elementer knyttet til forurensningskontroll og ressursforvaltning.

64. I de fleste selskaper trengs det et internkontrollsystem for å styre selskapets virksomhet. Miljødelen av dette systemet kan for eksempel omfatte mål for bedre prestasjoner og regelmessig overvåking av framdriften mot disse målene.

65. Opplysninger om selskapers virksomhet, deres forbindelser til underleverandører og leverandører og relaterte miljøvirkninger er et viktig middel til å bygge opp tillit hos allmennheten. Dette middelet er mest effektivt når opplysningene gis på en åpen måte, og når de oppmuntrer til aktivt samråd med interessenter som arbeidstakere, kunder, leverandører, kontraktører, lokalsamfunn og med allmennheten generelt med sikte på å fremme et klima med langsiktig tillit og forståelse omkring miljøspørsmål som er av felles interesse. Rapportering og kommunikasjon er særlig hensiktsmessig når sjeldne eller truede miljøverdier står på spill, enten i regional, nasjonal eller internasjonal sammenheng; rapporteringsstandarder som Global Reporting Initiative inneholder nyttige referanser.

66. Når det gjelder å gi nøyaktige opplysninger om sine produkter, har selskaper flere muligheter, som frivillige merke- eller sertifiseringsordninger. Ved bruk av slike instrumenter bør selskaper ta behørig hensyn til de sosiale og økonomiske virkningene de har på utviklingsland, og til eksisterende internasjonalt anerkjente standarder.

67. Normal forretningsvirksomhet kan omfatte en forhåndsvurdering av mulige miljøvirkninger forbundet med selskapets virksomhet. Selskapene utfører ofte hensiktsmessige vurderinger av miljøvirkninger selv om dette ikke er påbudt ved lov. Miljøvurderinger utført av selskapet kan omfatte en bred og langsiktig analyse av mulige virkninger av selskapets virksomhet og av virksomheten til underleverandører og leverandører, og ta opp relevante virkninger og undersøke alternativer og avbøtende tiltak for å unngå eller rette opp skadevirkninger. Retningslinjene erkjenner også at flernasjonale selskaper har et visst ansvar i andre deler av produktets levetid.

68. Flere instrumenter som allerede er vedtatt av ulike land tilsluttet retningslinjene, herunder prinsipp 15 i Rio-erklæringen om miljø og utvikling, viser til «føre var-prinsippet». Ingen av disse instrumentene er uttrykkelig rettet til selskaper, selv om bidrag fra selskaper ligger implisitt i alle.

69. Den grunnleggende forutsetningen i Retningslinjene er at selskaper bør handle så snart som mulig og på en forutseende måte for å unngå for eksempel alvorlige eller ugjenkallelige miljøskader forårsaket av deres virksomhet. Det at Retningslinjene faktisk er rettet til selskaper, betyr imidlertid at denne anbefalingen ikke kommer fullstendig til uttrykk i noe eksisterende instrument. Retningslinjene trekker dermed på eksisterende instrumenter, men uten å gjenspeile noen av disse fullstendig.

70. Retningslinjene er ikke ment å gi noen ny tolkning av noe eksisterende instrument eller å skape nye forpliktelser eller presedenser for regjeringene – de er bare ment å anbefale hvordan føre var-tilnærmingen bør gjennomføres på selskapsplan. Ettersom denne prosessen fremdeles er på et tidlig stadium, erkjennes det at det er behov for en viss fleksibilitet i gjennomføringen, alt etter konteksten i det enkelte tilfelle. Det erkjennes også at regjeringene fastsetter den grunnleggende rammen på dette området og har ansvar for å samrå seg med interessentene jevnlig om hvordan man best kan komme videre.

71. Retningslinjene oppmuntrer også selskapene til å bestrebe seg på å oppnå bedre miljøprestasjoner i alle deler av virksomheten, selv der dette kanskje ikke formelt kreves av gjeldende forskrifter i landene der de driver virksomhet. I så henseende bør selskaper ta behørig hensyn til de sosiale og økonomiske virkningene de har på utviklingsland.

72. For eksempel kan flernasjonale selskaper ofte ha tilgang til eksisterende og nye teknologier eller driftsmetoder som ved anvendelse kan bidra til en generell bedring av miljøprestasjonene. Flernasjonale selskaper anses ofte som ledere på sine respektive områder, og man bør ikke se bort fra at de kan fungere som eksempler til etterfølgelse for andre selskaper. Å sikre at miljøet i de landene der flernasjonale selskaper driver virksomhet, også nyter godt av tilgjengelige og nye teknologier og praksiser, er et viktig middel til å bygge opp støtte for internasjonal investeringsvirksomhet mer generelt.

73. Selskaper har en viktig rolle å spille med hensyn til opplæring og utdanning av arbeidstakerne sine i miljøspørsmål. De oppfordres til å oppfylle dette ansvaret på en så vidtrekkende måte som mulig, særlig på områder som har direkte betydning for menneskers helse og sikkerhet.

KOMMENTARER TIL BEKJEMPING AV BESTIKKELSER, TILBUD OM BESTIKKELSER OG PENGEUTPRESSING

74. Bestikkelser og korrupsjon er skadelig for demokratiske organer og styringen av selskaper, utgjør et hinder for investeringer og har en vridende effekt på internasjonale konkurranseforhold. Avledningen av midler som skjer gjennom korrupsjon, bidrar særlig til å undergrave borgeres forsøk på å forbedre sin økonomiske, sosiale og miljømessige stilling, og hindrer bestrebelser for å redusere fattigdom. Selskaper har en viktig rolle å spille når det gjelder å bekjempe slike praksiser.

75. Hensiktsmessighet, integritet og åpenhet i både offentlig og privat sektor er sentrale elementer i kampen mot bestikkelser, tilbud om bestikkelser og pengeutpressing. Næringslivet, ikke-statlige organisasjoner, regjeringer og mellomstatlige organisasjoner har alle samarbeidet for å styrke oppslutningen om antikorrupsjonstiltak og for å øke åpenheten og bevisstheten i befolkningen om problemene med korrupsjon og bestikkelser. Innføring av god eierstyring og selskapsledelse er et annet viktig element i å fremme en etisk kultur i selskaper.

76. Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestemenn («Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser») trådte i kraft 15. februar 1999. Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser, sammen med rekommandasjonen av 2009 om bekjemping av bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestemenn («Rekommandasjonen om bekjemping av bestikkelser av 2009»), rekommandasjonen av 2009 om skattetiltak for bekjemping av bestikkelser til utenlandske offentlige tjenestemenn og rekommandasjonen av 2006 om bestikkelser og offentlig støttede eksportkreditter, er kjerneinstrumentene som retter seg mot tilbudssiden av bestikkelsestransaksjonen. De tar sikte på å fjerne «tilbudet» av bestikkelser til utenlandske offentlige tjenestemenn, og hvert land tar ansvaret for virksomheten til sine selskaper og hva som skjer som skjer på sitt eget territorium.⁹ Et program for streng

⁹ I Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser er en «bestikkelse» definert som «...det å tilby, love eller gi en urettmessig fordel i form av penger eller annet, enten direkte eller gjennom mellommenn, til en utenlandsk tjenestemann, for en slik tjenestemann eller for tredjemann, med sikte på at tjenestemannen skal utføre handlinger eller unnlate å utføre handlinger i forbindelse med utførelsen av sine offisielle oppgaver med sikte på å få eller beholde oppdrag eller andre

og systematisk overvåkning av landenes gjennomføring av Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser er opprettet for å sikre full gjennomføring av disse instrumentene.

77. Rekommandasjonen om bekjemping av bestikkelser av 2009 anbefaler særlig at regjeringene oppfordrer sine selskaper til å utforme og innføre tilstrekkelige programmer og tiltak for internkontroll og for å sikre etterlevelse av selskapets etiske normer og regler, med sikte på å forebygge og avdekke bestikkelser i utlandet, idet det tas hensyn til veiledningen om god praksis med hensyn til internkontroller, etikk og etterlevelse (Good Practice Guidance on Internal Controls, Ethics and Compliance), inntatt som Vedlegg II til Rekommandasjonen om bekjemping av bestikkelser av 2009. Denne veiledningen om god praksis er rettet til selskaper og næringslivs- og bransjeorganisasjoner og beskriver gode praksiser når det gjelder å sikre effektiviteten av internkontroller, programmer knyttet til etikk og etterlevelse og tiltak for å forebygge og avdekke bestikkelser i utlandet.

78. Initiativer fra privat sektor og sivilsamfunnet hjelper også selskaper å utforme og gjennomføre effektive retningslinjer for bekjemping av bestikkelser.

79. FNs konvensjon mot korrupsjon (UNCAC), som trådte i kraft 14. desember 2005, fastsetter et bredt spekter av standarder, tiltak og regler for å bekjempe korrupsjon. I henhold til UNCAC skal statene som er parter i konvensjonen forby sine tjenestemenn å motta bestikkelser, forby sine selskaper å tilby bestikkelser til innenlandske så vel som utenlandske offentlige tjenestemenn og tjenestemenn i offentlige internasjonale organisasjoner og vurdere også å forby bestikkelser mellom privatpersoner. UNCAC og Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser er gjensidig støttende og supplerende.

80. For å gripe fatt i etterspørselssiden av bestikkelser, er god eierstyring og selskapsledelse viktige elementer som kan hindre at selskaper blir bedt om å betale bestikkelser. Selskaper kan støtte felles initiativer som går ut på å motstå anmodninger om bestikkelser og forsøk på utpressing. Regjeringene i både hjem- og vertslandet bør bistå selskaper som blir anmodet om å betale bestikkelser eller utsettes for utpressing. Veiledningen om god praksis med hensyn til bestemte artikler i konvensjonen, som er gitt i Vedlegg I til Rekommandasjonen om bekjemping av bestikkelser av 2009, fastsetter at Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser bør gjennomføres på en slik måte at den ikke gir noe forsvar eller noe unntak når en utenlandsk tjenestemann anmoder om en bestikkelse. Videre krever UNCAC at anmodninger om bestikkelser fra innenlandske offentlige tjenestemenns kriminaliseres.

urettmessige fordeler knyttet til internasjonal forretningsvirksomhet». I kommentarene til Konvensjonen om bekjemping av bestikkelser (punkt 9) klargjøres det at «små betalinger med henblikk på 'tilrettelegging' utgjør ikke betalinger som foretas 'med sikte på å få eller beholde oppdrag eller andre urettmessige fordeler' i henhold til første paragraf og utgjør følgelig ikke en ulovlig handling. Slike betalinger, som i enkelte land foretas for å få offentlige tjenestemenn til å utføre sine oppgaver, som å utstede lisenser eller tillatelser, er generelt ulovlige i det berørte landet. Andre land kan og bør gripe fatt i dette skadelige fenomenet, for eksempel gjennom å støtte programmer for fremme av godt styresett. ...»

KOMMENTAR TIL FORBRUKERINTERESSER

81. Kapitlet om forbrukerinteresser i OECDs Retningslinjer for flernasjonale selskaper trekker veksler på arbeidet til OECDs komité for forbrukerpolitikk og finansmarkedskomité samt arbeidet til andre internasjonale organisasjoner, herunder Det internasjonale handelskammer, Den internasjonale standardiseringsorganisasjon og FN (dvs. FNs retningslinjer for forbrukerpolitikk, som utvidet i 1999).

82. Kapitlet erkjenner at forbrukertilfredshet og tilknyttede interesser utgjør et fundamentalt grunnlag for vellykket forretningsdrift. Det erkjenner også at forbrukermarkedene for varer og tjenester har gjennomgått betydelige endringer over tid. Reguleringsreformer, mer åpne globale markeder, utvikling av nye teknologier og veksten i forbrukertjenester har vært viktige drivere for endring og gitt forbrukere både større utvalg og andre fordeler som er forbundet med mer åpen konkurranse. Samtidig har det raske endringstempoet og den økende kompleksiteten i mange markeder generelt gjort det vanskeligere for forbrukere å sammenligne og vurdere varer og tjenester. Videre har forbrukernes demografiske profil også endret seg over tid. Barn er i ferd med å få en stadig viktigere rolle i markedet, og det samme gjelder det økende antallet eldre voksne. Til tross for at forbrukernes utdanningsnivå generelt har økt, er det fremdeles mange som mangler de regne- og leseferdighetene som kreves i dagens mer komplekse, informasjonsintensive marked. Dessuten ønsker stadig flere forbrukere å få kjennskap til selskapers standpunkter og aktiviteter knyttet til et bredt spekter av økonomiske, sosiale og miljørelaterte spørsmål, for deretter å ta disse med i betraktningen når de velger varer og tjenester.

83. I innledningen oppfordres selskaper til å utvise god forretnings-, markedsførings- og reklameskikk og til å påse at produktene de leverer, holder god kvalitet og er pålitelige. Det anføres at disse prinsippene gjelder for både varer og tjenester.

84. Punkt 1 understreker viktigheten av at selskaper overholder gjeldende standarder for helse og sikkerhet og gir forbrukerne tilstrekkelige helse- og sikkerhetsopplysninger om produktene sine.

85. Punkt 2 gjelder offentliggjøring av opplysninger Det oppfordrer selskaper til å gi opplysninger som er tilstrekkelige til at forbrukerne kan treffe informerte valg. Dette vil også omfatte opplysninger om eventuelle finansielle risikoer forbundet med produkter. I enkelte situasjoner er selskaper pålagt å gi opplysninger på en måte som gjør forbrukerne i stand til å sammenligne varer og tjenester direkte (for eksempel enhetsprising). I fravær av direkte lovgivning oppfordres selskaper til å legge fram opplysninger, når de henvender seg til forbrukere, på en måte som letter sammenligning mellom varer og tjenester og gjør det enkelt for forbrukerne å finne ut hva den totale kostnaden for et produkt vil bli. Det bør anføres at hva som anses som «tilstrekkelig» kan endre seg over tid, og at selskaper bør være lydhøre overfor slike endringer. Enhver produkt- eller miljørelatert påstand som selskaper framsetter, bør være underbygget av tilstrekkelig dokumentasjon og, om relevant, egnede tester. I lys av forbrukernes økende interesse for miljøspørsmål og bærekraftig forbruk bør det, der det er relevant, gis opplysninger om

produkters miljøegenskaper. Dette kan omfatte opplysninger om produkters energieffektivitet og resirkulerbarhet, og, når det gjelder matvarer, opplysninger om landbrukspraksis.

86. Selskapers forretningspraksis blir i stadig større grad vurdert av forbrukere når de treffer kjøpsbeslutninger. Selskaper oppfordres derfor til å gjøre tilgjengelig opplysninger om initiativer de har tatt for å integrere sosiale og miljørelaterte hensyn i sin virksomhet og for å støtte bærekraftig forbruk generelt. Retningslinjenes kapittel III om offentliggjøring av opplysninger er relevante i så henseende. Her oppfordres selskaper til å offentliggjøre verdierklæringer eller erklæringer om forretningspraksis, herunder opplysninger om selskapets retningslinjer knyttet til sosiale, etiske og miljømessige forhold og andre regler for atferd som selskapet følger. Selskaper oppfordres til å gjøre slike opplysninger tilgjengelige på et lettfattelig språk og i et format som appellerer til forbrukerne. Det er ønskelig at et økende antall selskaper rapporterer på disse områdene og målretter opplysninger mot forbrukerne.

87. Punkt 3 gjenspeiler ordlyden i Rådets rekommandasjon av 2007 om løsning av og oppreisning i forbindelse med forbrukertvister. Rekommandasjonen fastsetter et rammeverk for utvikling av effektive tilnæringsmåter til håndtering av forbrukerklager, herunder en rekke tiltak som kan treffes på bransjenivå i dette henseende. Det anføres at ordningene som mange selskaper har etablert for å løse forbrukertvister har bidratt til å øke tilliten og tilfredsheten blant forbrukerne. For å løse klagesaker kan slike ordninger være mer praktisk enn rettslige tiltak, som kan være kostbare, vanskelige og tidkrevende for alle involverte parter. Men for at disse ikke-juridiske ordningene skal være effektive, må forbrukerne gjøres kjent med at de eksisterer og få veiledning om hvordan de skal gå fram for å klage, særlig når kravene involverer grenseoverskridende eller flerdimensjonale transaksjoner.

88. Punkt 4 gjelder villedende, misvisende, svikaktige eller på annen måte urettferdige forretningspraksiser. Slike praksiser kan forstyrre markedet på bekostning av både forbrukerne og ansvarlige selskaper, og bør unngås.

89. Punkt 5 gjelder forbrukeropplysning, som er blitt stadig viktigere etter som mange markeder og produkter øker i kompleksitet. Regjeringer, forbrukerorganisasjoner og mange selskaper har erkjent at dette er et felles ansvar, og at de har en viktig rolle å spille i den forbindelse. Vanskelighetene forbrukere opplever med å vurdere komplekse produkter på finansområdet og andre områder, har vist hvor viktig det er at interessentene arbeider sammen for å fremme opplysning med sikte på å bedre forbrukernes beslutningsgrunnlag.

90. Punkt 6 gjelder personopplysninger. Det at selskaper i stadig større grad samler inn og bruker personopplysninger, delvis drevet av internett og teknologiske fremskritt, gjør det desto viktigere å verne personopplysninger mot brudd på personvernet, herunder sikkerhetsbrudd.

91. Punkt 7 understreker viktigheten av at selskaper samarbeider med offentlige myndigheter for å forebygge og bekjempe villedende markedsføring mer effektivt. Det oppfordrer også til samarbeid for å begrense eller hindre alvorlige farer for folks helse og sikkerhet eller for miljøet. Dette omfatter trusler forbundet med kassering av varer og med forbruket og bruken av dem. Dette gjenspeiler en erkjennelse av hvor viktig det er å ta hensyn til produkters fullstendige livssyklus.

92. Punkt 8 oppfordrer selskaper til å ta hensyn til situasjonen til sårbare og svakerestilte forbrukere når de markedsfører varer og tjenester. Sårbare og svakerestilte forbrukere viser til bestemte forbrukere eller kategorier av forbrukere som på grunn av personlige egenskaper eller omstendigheter (som alder, psykisk eller fysisk kapasitet, utdanning, inntekt, språk eller geografisk posisjon) kan ha særlige vanskeligheter med å orientere seg i dagens informasjonsintensive, globaliserte markeder. Dette punktet framhever også den økende betydningen av mobilhandel og andre former for e-handel i de globale markedene. Fordelene av denne typen handel er betydelige og stadig voksende. Regjeringene har brukt mye tid på å søke å finne fram til modeller som vil sikre at forbrukerne gis en åpen og effektiv beskyttelse som er like sterk enten det gjelder e-handel eller mer tradisjonelle former for handel.

KOMMENTARER TIL VITENSKAP OG TEKNOLOGI

93. I en kunnskapsbasert og globalisert økonomi der nasjonale grenser har mindre betydning, selv for små eller hjemmemarkedsorienterte selskaper, er det å ha tilgang til og kunne benytte teknologi og kunnskap av avgjørende betydning for å kunne forbedre resultatene. Slik tilgang er også viktig for å virkeliggjøre de makroøkonomiske virkningene av den teknologiske framgangen, blant annet produktivitetsvekst og opprettelse av arbeidsplasser, innenfor rammen av bærekraftig utvikling. De flernasjonale selskapene er hovedkanalen for overføring av teknologi over landegrensene. De bidrar til den nasjonale evnen til nyskaping i vertslandene ved å skape, spre og til og med muliggjøre bruk av ny teknologi i nasjonale selskaper og institusjoner. Forsknings- og utviklingsaktivitetene til flernasjonale selskaper kan, når det er etablert gode forbindelser til det nasjonale systemet for nyskaping, bidra til å styrke den økonomiske og samfunnsmessige utviklingen i vertslandene. Utviklingen av et dynamisk system for nyskaping i vertslandet vil i sin tur utvide de flernasjonale selskapers forretningsmuligheter.

94. Kapittelet tar således sikte på å fremme, så langt det er økonomisk mulig, og samtidig som det tas hensyn til konkurransevnen og andre forhold, at de flernasjonale selskapene sprer resultatene av forsknings- og utviklingsvirksomheten i landene der de driver virksomhet, og dermed bidrar til vertslandenes evne til nyskaping. I denne sammenhengen kan fremme av teknologispredning omfatte markedsføring av varer som inneholder ny teknologi, lisensiering av nye prosesser, tilsetting og opplæring av vitenskapelig og teknologisk personell, og utvikling av samarbeidsforetak innen forskning og utvikling. Ved salg eller lisensiering av teknologi bør ikke bare vilkårene som forhandles fram, være rimelige, men flernasjonale selskaper bør også ta i betraktning langsiktige utviklingsmessige, miljømessige og andre virkninger av teknologien for hjemland og vertsland. I sin virksomhet kan flernasjonale selskaper bygge opp og forbedre sine internasjonale datterselskaper og underleverandørers evne til nyskaping. I tillegg kan flernasjonale selskaper rette oppmerksomhet mot betydningen av lokal vitenskapelig og teknologisk infrastruktur – i både fysisk og institusjonell forstand. I denne sammenhengen kan flernasjonale selskaper på en nyttig måte bidra til vertslandsregjeringenes utarbeiding av politiske rammer som er gunstige for utviklingen av dynamiske systemer for nyskaping.

95. Disse anbefalingene understreker hvor viktig konkurranselovene og konkurransepolitikken er for at både nasjonale og internasjonale markeder skal virke på en tilfredsstillende måte, og hvor viktig det er at disse lovene og denne politikken etterleves av nasjonale og flernasjonale selskaper. De tar også sikte på å sikre at alle selskaper kjenner til utviklingen når det gjelder konkurranselovens virkeområde, virkemidler og sanksjoner samt graden av samarbeid mellom konkurransemyndighetene. Begrepet "konkurranselov" er brukt for å vise til lover, herunder «antitrustlover» og «antimonopollover», som forbyr a) konkurransebegrensende avtaler, b) misbruk av markedsrett eller dominans, c) tilegnelse av markedsrett eller dominans ved hjelp av andre midler enn gode prestasjoner og d) vesentlig svekking av konkurranse eller forhindring av effektiv konkurranse gjennom fusjoner eller overtakelser.

96. Vanligvis forbyr konkurranselovene og konkurransepolitikken a) uforvarselige karteller, b) andre avtaler som anses å være konkurransebegrensende, c) atferd som utnytter eller utvider markedsdominans eller markedsrett og d) konkurransebegrensende fusjoner og overtakelser. I henhold til OECD-rådets rekommandasjon av 1998 om effektive tiltak mot uforvarselige karteller, C(98)35/FINAL, utgjør de konkurransebegrensende avtalene nevnt i bokstav a) uforvarselige karteller, men rekommandasjonen tar hensyn til forskjeller i medlemslandenes lover, herunder forskjeller i lovenes unntak eller bestemmelser som gir rom for unntak fra eller godkjenning av virksomhet som ellers kunne ha vært forbudt. Anbefalingene i disse retningslinjene bør ikke tolkes dit hen at de antyder at selskaper ikke bør benytte seg av slike unntak eller bestemmelser. Bokstav b) og c) er mer generelle ettersom virkningene av andre slags avtaler og av ensidig atferd er mer tvetydige, og det er mindre enighet om hva som bør anses som konkurransebegrensende.

97. Målet med konkurransepolitikken er å bidra til generell velferd og økonomisk vekst ved å fremme markedsforhold der arten, kvaliteten og prisen på varer og tjenester bestemmes av konkurransekraftene i markedet. I tillegg til å gagne forbrukerne og en juridiksjons økonomi som helhet belønner en slik konkurransesituasjon selskaper som reagerer effektivt på etterspørsel fra forbrukerne. Selskapene kan bidra til denne prosessen gjennom å gi opplysninger og råd når regjeringene vurderer lover og politikk som kan minske deres effektivitet eller på annen måte påvirke konkurransen i markedene.

98. Selskapene bør være klar over at det vedtas konkurranselover i stadig flere juridiksjoner, og at det blir stadig mer vanlig at disse lovene forbyr konkurransebegrensende virksomhet i utlandet dersom de er til skade for forbrukerne i hjemlandet. Handel og investeringer på tvers av landegrensene gjør det dessuten mer sannsynlig at konkurransebegrensende atferd som finner sted i én juridiksjon, vil få skadevirkninger i andre juridiksjoner. Selskapene bør derfor ta hensyn til både lovgivningen i det landet der de driver virksomhet, og lovgivningen i alle land der det er sannsynlig at atferden deres vil få virkning.

99. Avslutningsvis bør selskapene erkjenne at konkurransemyndighetene samarbeider stadig mer og tettere om å granske og utfordre konkurransebegrensende virksomhet. For en generell orientering, se Rådets rekommandasjon om samarbeid mellom medlemsland om konkurransebegrensende praksis som

påvirker internasjonal handel, C(95)130/FINAL, og Rådets rekommandasjon om vurdering av fusjoner, C(2005)34. Når konkurransemyndighetene i ulike jurisdiksjoner gransker den samme praksisen, bidrar det til en konsekvent og fornuftig beslutningsprosess samt sparte kostnader for regjeringer og selskaper dersom selskapene letter samarbeidet mellom myndighetene.

KOMMENTARER TIL BESKATNING

100. God samfunnsånd på beskatningsområdet betyr at selskaper bør følge, i både bokstav og ånd, lover og forskrifter om skatt i alle land der de driver virksomhet, samarbeide med myndigheter og stille til rådighet for myndighetene opplysninger som er relevante eller påkrevd ved lov. Et selskap følger lover og forskrifter i bokstav og ånd når det treffer rimelige tiltak for å fastslå hva lovgivers intensjon er, og fortolker skattereglene i samsvar med denne intensjonen i lys av lovgivningens ordlyd og relevant samtidig lovhistorikk. Transaksjoner bør ikke være strukturert på en måte som vil få skattemessige følger som ikke samsvarer med de underliggende økonomiske konsekvensene av transaksjonen, med mindre det foreligger særskilt lovgivning som er ment å gi et slikt resultat. Om så er tilfelle, bør selskapet være av den rimelige oppfatning at transaksjonen er strukturert på en måte som gir skattemessige følger for selskapet som ikke er i strid med lovgivers intensjoner.

101. Å følge skattereglene betyr også å samarbeide med skattemyndighetene og gi dem de opplysninger som er nødvendige for å sikre effektiv og rettferdig anvendelse av skattelovgivningen. Slikt samarbeid bør omfatte å gi fullstendige svar til rett tid på anmodninger om opplysninger fra en vedkommende myndighet i henhold til bestemmelsene i en skatteavtale eller avtale om utveksling av opplysninger. Denne plikten til å gi opplysninger er imidlertid ikke uten begrensninger. Særlig fastslås det i retningslinjene at det er en forbindelse mellom hvilke opplysninger som bør gis, og hvilken betydning opplysningene har for håndhevingen av gjeldende skattelovgivning. Derved erkjennes behovet for å balansere næringslivets byrde når det gjelder å følge gjeldende skattelovgivning, og behovet for at skattemyndighetene skal få fullstendige og nøyaktige opplysninger til rett tid slik at de kan håndheve skattelovgivningen.

102. Selskapers forpliktelser til samarbeid, åpenhet og til å følge skattereglene bør gjenspeiles i deres systemer, strukturer og politikk for risikostyring. I aksjeselskaper har selskapsstyrene mange mulige måter å overvåke skatterisiko på. Selskapsstyrer bør for eksempel arbeide proaktivt for å utarbeide skattepolitiske prinsipper og få på plass interne skatterelaterte kontrollsystemer som sikrer at ledelsen opptrer på en måte som er forenlig med styrets synspunkter med hensyn til skatterisiko. Styret bør informeres om enhver potensielt betydelig skatterisiko, og ansvar for å utføre oppgaver knyttet til intern skatterelatert kontroll og rapportering til styret bør tildeles. En omfattende strategi for risikostyring som omfatter skatt, vil ikke bare gjøre det mulig for selskapet å utvise god samfunnsånd, men også sette det i stand til å styre skatterisiko på en effektiv måte, for derved å unngå viktige økonomiske, juridiske og omdømmemessige risikoer.

103. Et medlem av et flernasjonalt konsern i ett land kan ha omfattende økonomiske forbindelser med medlemmer av det samme konsernet i andre land. Slike forbindelser kan påvirke skatteplikten til begge

parter. Følgelig kan det være at skattemyndighetene trenger opplysninger fra andre jurisdiksjoner for å kunne vurdere disse forbindelsene og fastsette skatteplikten til medlemmet av det flernasjonale konsernet i sin egen jurisdiksjon. Også her er det slik at opplysningene som bør gis, er begrenset til det som er relevant for den aktuelle vurderingen av de økonomiske forbindelsene med sikte på å fastsette rett skatteplikt for medlemmet av det flernasjonale konsernet. Flernasjonale selskaper bør samarbeide når det gjelder å gi disse opplysningene.

104. Internprising er et annet viktig punkt når det gjelder samfunnsånd og beskatning. Den dramatiske økningen i verdenshandelen og direkteinvesteringer på tvers av landegrensene (og den viktige rollen flernasjonale selskaper spiller i slik handel og investering) medfører at internprising nå i stor grad er bestemmende for skatteplikten til medlemmer av et flernasjonalt konsern, ettersom det har vesentlig betydning for hvordan skattegrunnlaget fordeles mellom de ulike landene det flernasjonale selskapet driver virksomhet i. Armlengdeprinsippet som er omhandlet i både OECDs mønsterskatteavtale og FNs mønsteravtale for skatteavtaler mellom utviklingsland og industriland, er den internasjonalt anerkjente standarden for fordeling av overskudd mellom nærstående selskaper. Ved å anvende armlengdeprinsippet unngår man utilbørlig flytting av overskudd eller underskudd samtidig som man minimerer risikoen for dobbeltbeskatning. Rett anvendelse av dette prinsippet krever at flernasjonale selskaper samarbeider med skattemyndighetene og gir alle relevante eller lovpålagte opplysninger knyttet til valget av internprisingsmetode for de internasjonale transaksjonene som gjennomføres av dem og av deres nærstående part. Det erkjennes at det ofte kan være vanskelig både for flernasjonale selskaper og for skatte- og avgiftsmyndighetene å fastslå hvorvidt internprising i tilstrekkelig grad følger armlengdestandarden (eller -prinsippet), og at anvendelsen av denne ikke er en eksakt vitenskap.

105. OECDs komité for skattesaker arbeider fortløpende med å utvikle anbefalinger for å sikre at interne overføringspriser gjenspeiler armlengdeprinsippet. Dette arbeidet resulterte i utgivelsen i 1995 av OECDs retningslinjer for internprising for flernasjonale selskaper og skattemyndigheter (OECDs retningslinjer for internprising), som var gjenstand for OECD-rådets rekommandasjon om fastsettelse av internprising mellom nærstående foretak (medlemmer av et flernasjonalt konsern faller normalt inn under definisjonen av nærstående foretak). OECDs retningslinjer for internprising og OECD-rådets nevnte rekommandasjonen oppdateres løpende for å gjenspeile endringer i den globale økonomien og erfaringene som gjøres av skattemyndigheter og skattebetalere som håndterer internprising. Armlengdeprinsippet slik det får anvendelse på fordeling av overskudd fra faste driftssteder med henblikk på fastsettelse av en vertsstats beskatningsrettigheter i henhold til en skatteavtale, ble behandlet i en rekommandasjon vedtatt av OECD-rådet i 2008.

106. OECDs retningslinjer for internprising fokuserer på anvendelsen av armlengdeprinsippet for å vurdere internprisingen til nærstående foretak. OECDs retningslinjer om internprising tar sikte på å hjelpe skattemyndigheter (både i OECD-land og ikke-medlemsland) og flernasjonale selskaper ved å foreslå gjensidig tilfredsstillende løsninger på saker som gjelder internprising, for på den måten å minimalisere uoverensstemmelser mellom skattemyndigheter og mellom skattemyndigheter og flernasjonale selskaper og å unngå kostbare tvister. Flernasjonale selskaper oppfordres til å følge veiledningen i OECDs

retningslinjer for internprising, med endringer og tilføyelser¹⁰, for å sikre at deres internpriser er i tråd med armlengdeprinsippet.

DEL II

ENDRING AV OECDs RÅDSVEDTAK OM RETNINGSLINJER FOR FLERNASJONALE SELSKAPER [C(2000)96/ENDELIG]

RÅDET,

som viser til overenskomsten av 14. desember 1960 om Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling,

som viser til OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper («erklæringen»), der regjeringene i tilsluttede land («tilsluttede land») i fellesskap anbefaler flernasjonale selskaper som driver virksomhet på eller fra deres territorier, å følge retningslinjene for flernasjonale selskaper («retningslinjene»),

som erkjenner at ettersom flernasjonale selskapers virksomhet er verdensomspennende, bør internasjonalt samarbeid i saker som gjelder erklæringen, omfatte alle land,

som viser til Investeringskomiteens mandat, særlig komiteens oppgaver i forbindelse med erklæringen [C(84)171(endelig), fornyet i C/M(95)21],

som viser til rapporten om den første gjennomgangen av 1976-erklæringen [C(79)102(endelig)], rapporten om den andre gjennomgangen av erklæringen [C/MIN(84)5(endelig)], rapporten om 1991-gjennomgangen av erklæringen [DAFFE/IME(91)23] og rapporten om 2000-gjennomgangen av retningslinjene,

¹⁰ Det er bare ett OECD-land, Brasil, som ikke anvender OECDs retningslinjer for internprising i sin jurisdiksjon, og følgelig skal veiledningen i de nevnte retningslinjene, i lys av skatteforpliktelsene som er fastsatt i dette landets lovgivning, ikke anvendes av flernasjonale selskaper ved fastsettelse av skattbar inntekt fra deres virksomhet i dette landet. Ett annet OECD-land, Argentina, påpeker at det ikke er obligatorisk å følge OECDs retningslinjer for internprising i dets jurisdiksjon.

som viser til Rådets annet reviderte vedtak av juni 1984 [C(84)90], endret i juni 1991 [C/MIN(91)7/ANN1] og opphevet 27. juni 2000 [C(2000)96/ENDELIG],

som mener det er ønskelig å forbedre prosedyrene for konsultasjoner i saker som omfattes av disse retningslinjene, og å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft,

gjør etter forslag fra Investeringskomiteen

FØLGENDE VEDTAK:

I. NASJONALE KONTAKTPUNKTER

1. Tilsluttede land skal opprette nasjonale kontaktpunkter for å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft ved å drive opplysningsvirksomhet, behandle forespørsler og bidra til å løse spørsmål som oppstår i tilknytning til gjennomføringen av retningslinjene i klagesaker, samtidig som det tas hensyn til den vedlagte prosedyreveiledningen. Næringslivsledere, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter skal gjøres kjent med at slike muligheter finnes.
2. Nasjonale kontaktpunkter i ulike land skal ved behov samarbeide i alle saker tilknyttet retningslinjene som er av betydning for deres virksomhet. Som hovedregel bør drøftinger være innledet på nasjonalt plan før det tas kontakt med andre nasjonale kontaktpunkter.
3. Nasjonale kontaktpunkter skal møtes jevnlig for å utveksle erfaring og rapportere til Investeringskomiteen.
4. Tilsluttede land skal stille menneskelige og økonomiske ressurser til rådighet for sine nasjonale kontaktpunkter, slik at de kan utføre oppgavene sine på en effektiv måte, samtidig som det tas hensyn til interne budsjettprioriteringer og -rutiner.

II. INVESTERINGSKOMITEEN

1. Investeringskomiteen («Komiteen») skal jevnlig eller på anmodning fra et tilsluttet land holde meningsutvekslinger om saker som omfattes av retningslinjene, og om erfaringen med gjennomføringen av dem.
2. Komiteen skal jevnlig invitere Næringslivets rådgivende komité for OECD (BIAC) og Fagforeningenes rådgivende komité for OECD (TUAC) («de rådgivende organene»), Sivilsamfunnsorganisasjonenes rådgivende komité for OECD (OECD Watch) samt andre internasjonale partnere til å uttrykke sin mening om saker som omfattes av retningslinjene. I tillegg kan det, på deres anmodning, holdes meningsutvekslinger med de rådgivende organene om disse sakene.

3. Komiteen skal samarbeide med ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av retningslinjene, for å fremme ansvarlig næringsliv internasjonalt i samsvar med retningslinjene og for å etablere et felles sett med spilleregler. Den skal også bestrebe seg på å samarbeide med ikke-tilsluttede land som har særlig interesse av retningslinjene og i å fremme de prinsipper og standarder som der er nedfelt.
4. Komiteen skal være ansvarlig for å klargjøre retningslinjene. I klagesaker som har foranlediget en anmodning om klargjøring, vil de berørte parter få anledning til å uttale seg enten muntlig eller skriftlig. Komiteen skal ikke trekke konklusjoner om enkeltsekskapers atferd.
5. Komiteen skal holde meningsutvekslinger om nasjonale kontaktpunkters virksomhet med sikte på å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft og å fremme funksjonell likeverdighet blant de nasjonale kontaktpunktene.
6. I sitt arbeid for å få retningslinjene til å virke på en hensiktsmessig måte skal Komiteen ta tilbørlig hensyn til den vedlagte prosedyreveiledningen.
7. Komiteen skal rapportere jevnlig til Rådet om saker som omfattes av retningslinjene. I sine rapporter skal Komiteen ta hensyn til rapporter fra nasjonale kontaktpunkter, eventuelt også synspunkter kunngjort av de rådgivende organene, OECD Watch, andre internasjonale partnere og ikke-tilsluttede land.
8. Komiteen skal i samarbeid med nasjonale kontaktpunkter arbeide proaktivt for at selskapene i praksis overholder prinsippene og standardene i retningslinjene. Den skal særlig finne fram til muligheter for samarbeid med de rådgivende organene, OECD Watch, andre internasjonale partnere og øvrige interessenter for å oppmuntre til de positive bidrag som flernasjonale selskaper kan gi, innenfor rammen av retningslinjene, til økonomisk, miljømessig og sosial framgang med sikte på å skape en bærekraftig utvikling, og for å bistå dem med å kartlegge og håndtere risiko for negative konsekvenser knyttet til bestemte varer, regioner, sektorer eller næringer.

III. GJENNOMGANG AV VEDTAKET

Dette vedtak skal gjennomgås jevnlig. Komiteen skal legge fram forslag for dette formål.

VEILEDNING OM PROSEDYRER

I. NASJONALE KONTAKTPUNKTER

De nasjonale kontaktpunktene oppgave er å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft. Kontaktpunktene skal arbeide i samsvar med kjernekrterier for synlighet, tilgjengelighet, åpenhet og ansvarlighet for å fremme målet om funksjonell likeverdighet.

A. INSTITUSJONELLE ORDNINGER

I samsvar med målet om funksjonell likeverdighet og om å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft har de tilsluttede landene frihet til å organisere sine nasjonale kontaktpunkter slik de ønsker, og å søke aktiv støtte fra partene i arbeidslivet, blant annet næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter.

Følgelig skal det nasjonale kontaktpunktet

1. være sammensatt og organisert på en slik måte at det har reelt grunnlag for å kunne håndtere de mange ulike saksområdene som omfattes av retningslinjene, og er i stand til å opptre upartisk og samtidig tilstrekkelig ansvarlig overfor den tilsluttede regjeringen,
2. kunne benytte ulike former for organisering for å nå dette målet. Et nasjonalt kontaktpunkt kan være sammensatt av høyere representanter for ett eller flere departementer, kan være en høyere statstjenestemann eller et statlig kontor ledet av en embetsmann eller være en gruppe sammensatt av representanter for ulike organer eller av uavhengige sakkyndige. Representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner og andre ikke-statlige organisasjoner kan også være med,
3. opprette og opprettholde kontakt med representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner og andre interesserte parter som kan bidra til at retningslinjene virker på en hensiktsmessig måte.

B. INFORMASJON OG PROMOTERING

Det nasjonale kontaktpunktet skal

1. gjøre retningslinjene kjent og tilgjengelig på hensiktsmessige måter, blant annet på Internett og på nasjonale språk. Eventuelle investorer (som ønsker å investere innenlands eller utenlands) bør gjøres kjent med retningslinjene etter behov,
2. øke bevisstheten om retningslinjene og hvordan de skal gjennomføres, blant annet ved samarbeid, der det er aktuelt, med næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og den interesserte offentligheten,
3. svare på henvendelser om retningslinjene fra
 - a) andre nasjonale kontaktpunkter,
 - b) næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og offentligheten, og
 - c) regjeringer i ikke-tilsluttede land.

C. Saksbehandling i klagesaker*

Det nasjonale kontaktpunktet skal bidra til å løse spørsmål som oppstår i tilknytning til gjennomføringen av retningslinjene i klagesaker, på en upartisk, forutsigbar og rettfærdig måte som er i samsvar med prinsippene og standardene i retningslinjene. Kontaktpunktet skal tilby et forum for å drøfte disse spørsmålene og skal hjelpe næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige

* Det norske kontaktpunktet har utarbeidet mer detaljerte saksbehandlingsrutiner på:
<http://www.responsiblebusiness.no/files/2013/12/NCP-Norway-Procedural-Guidelines.pdf>

organisasjoner og andre berørte interessenter med å håndtere sakene på en effektiv måte, til rett tid og i samsvar med gjeldende lover. Når det nasjonale kontaktpunktet gir denne hjelpen, skal det

1. gjøre en første vurdering av om saken som er forelagt kontaktpunktet, berettiger videre gransking, og gi de berørte partene svar,
2. dersom saken berettiger videre gransking, tilby dialog og mekling¹² for å hjelpe de berørte partene med å løse saken. I slike tilfeller skal kontaktpunktet rådføre seg med partene og eventuelt
 - a) søke råd hos relevante myndigheter og/eller representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og aktuelle sakkyndige,
 - b) rådføre seg med det nasjonale kontaktpunktet i det andre landet eller de andre landene som er berørt,
 - c) søke veiledning fra Komiteen dersom det er i tvil om tolkningen av retningslinjene i særlige tilfeller,
 - d) tilby og, dersom de berørte partene samtykker, legge forholdene til rette for konsensusorienterte og ikke-kontradiktoriske løsninger, som forlik eller mekling, for å hjelpe partene med å løse saken,
3. når prosedyrene er fullført, og etter samråd med de berørte partene, gjøre resultatet av prosessen offentlig tilgjengelig, idet det tas hensyn til behovet for å beskytte følsomme forretningsopplysninger og andre interessentopplysninger, ved å avgi
 - a) en uttalelse når kontaktpunktet har fastslått at saken ikke berettiger videre behandling. Uttalelsen bør som et minstekrav gjøre rede for saken og grunnene til kontaktpunktets beslutning,
 - b) en rapport når partene er kommet til enighet om saken som er forelagt kontaktpunktet. Rapporten bør som et minstekrav gjøre rede for saken, hvilke prosedyrer kontaktpunktet har igangsatt for å bistå partene, og når det ble oppnådd enighet. Avtalens innhold skal nevnes kun i den grad de berørte parter samtykker til det,
 - c) en uttalelse dersom partene ikke kommer til enighet, eller dersom en part ikke er villig til å delta i prosessen. Uttalelsen bør som et minstekrav gjøre rede for saken, grunnene til at kontaktpunktet har besluttet at den berettiger videre gransking, og hvilke prosedyrer kontaktpunktet har igangsatt for å bistå partene. Kontaktpunktet skal gi anbefalinger om gjennomføringen av retningslinjene i den grad det er behov for det, og anbefalingene bør nevnes i uttalelsen. I aktuelle tilfeller kan også grunnene til at partene ikke har greid å komme til enighet, nevnes.

Det nasjonale kontaktpunktet skal underrette Komiteen om utfallet av prosedyrene som benyttes i klagesaker, og til rett tid,

¹² Velvillig mellomkomst

4. for å gjøre det lettere å løse saken som er forelagt kontaktpunktet, treffe hensiktsmessige tiltak for å beskytte følsomme forretningsopplysninger og andre opplysninger samt andre berørte interessenters interesser i den konkrete saken. Så lenge prosedyrene nevnt i nr. 2 pågår, skal forhandlingene være konfidensielle. Dersom de berørte partene, etter at prosedyrene er fullført, ikke er blitt enige om en løsning, står de fritt til å uttale seg om og diskutere saken. Opplysninger og synspunkter som en annen berørt part har lagt fram i løpet av forhandlingene, skal imidlertid fortsatt være konfidensielle, med mindre vedkommende part samtykker i at de offentliggjøres, eller dette vil være i strid med bestemmelser i nasjonal lovgivning,
5. dersom det oppstår saker i ikke-tilsluttede land, treffe tiltak for å fremme forståelse av de aktuelle spørsmålene og følge disse prosedyrene der det er aktuelt og praktisk mulig.

D. RAPPORTERING

1. Hvert enkelt nasjonale kontaktpunkt skal rapportere årlig til Komiteen.
2. I rapporten bør det gjøres rede for det nasjonale kontaktpunktets arbeid og resultatet av arbeidet, blant annet saksbehandlingen i klagesaker.

II. INVESTERINGSKOMITEEN

1. Komiteen skal behandle anmodninger fra nasjonale kontaktpunkter om hjelp til å utføre oppgavene deres, blant annet der det er tvil om tolkningen av retningslinjene i særlige tilfeller.
2. For å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft og for å fremme funksjonell likeverdighet blant de nasjonale kontaktpunktene skal Komiteen
 - a) behandle rapportene fra nasjonale kontaktpunkter,
 - b) behandle en begrunnet forespørsel fra et tilsluttet land, et rådgivende organ eller OECD Watch om et nasjonalt kontaktpunkt oppfyller sine plikter ved håndteringen av klagesaker,
 - c) vurdere å avgi en klargjøring når et tilsluttet land, et rådgivende organ eller OECD Watch inngir en begrunnet forespørsel om et nasjonalt kontaktpunkt har tolket retningslinjene korrekt i klagesaker,
 - d) etter behov gi anbefalinger for å forbedre de nasjonale kontaktpunktene virkemåte og gjennomføringen av retningslinjene,
 - e) samarbeide med internasjonale partnere,
 - f) samarbeide med interesserte ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av retningslinjene, og om gjennomføringen av dem.
3. Komiteen kan søke og vurdere råd fra sakkyndige i alle saker som omfattes av retningslinjene. Den skal fastsette egnede prosedyrer for dette formål.
4. Komiteen skal utføre oppgavene sine på en effektiv måte og til rett tid.

5. Under utøvelsen av sine oppgaver skal Komiteen bistås av OECDs sekretariat; under Investeringskomiteens overordnede tilsyn og i samsvar med organisasjonens arbeids- og budsjettprogram skal sekretariatet
- a) fungere som en informasjonssentral for nasjonale kontaktpunkter som har spørsmål om hvordan retningslinjene kan gjøres kjent og gjennomføres,
 - b) innhente og gjøre offentlig tilgjengelig relevante opplysninger om aktuelle trender og nye metoder med hensyn til de nasjonale kontaktpunktenes opplysningsvirksomhet og gjennomføringen av retningslinjene i klagesaker. Sekretariatet skal utarbeide felles rapporteringsformater med sikte på å opprette og vedlikeholde en moderne database over klagesaker, og skal gjennomføre jevnlig analyse av disse sakene,
 - c) legge til rette for gjensidig erfaringsutveksling, deriblant frivillig evaluering av andre kontaktpunkter, for kapasitetsbygging og for opplæring, særlig av nasjonale kontaktpunkter i nye tilsluttede land, i hvordan retningslinjene skal gjennomføres, blant annet for å gjøre dem kjent og å legge til rette for forlik og mekling,
 - d) der det er aktuelt, bidra til samarbeid mellom nasjonale kontaktpunkter, og
 - e) gjøre retningslinjene kjent i aktuelle internasjonale fora og møter og støtte nasjonale kontaktpunkter og Komiteen i deres arbeid for å øke bevisstheten om retningslinjene blant ikke-tilsluttede land.

KOMMENTARER TIL PROSEDYRENE VED GJENNOMFØRINGEN AV OECDs RETNINGSLINJER FOR FLERNASJONALE SELSKAPER

1. OECDs rådsvedtak er et uttrykk for de tilsluttede landenes forpliktelse til å arbeide for at anbefalingene i retningslinjene blir gjennomført. Prosedyreveiledningen er rettet både mot de nasjonale kontaktpunktene og mot Investeringskomiteen, og følger som vedlegg til rådsvedtaket.

2. Rådsvedtaket beskriver de tilsluttede landenes viktigste oppgaver ved gjennomføringen av retningslinjene med hensyn til de nasjonale kontaktpunktene. Landene skal sammenfatningsvis

- opprette nasjonale kontaktpunkter (som skal legge prosedyreveiledningen vedlagt rådsvedtaket til grunn) og gjøre interesserte parter kjent med hvilke muligheter de kan benytte seg av etter retningslinjene,
- stille nødvendige menneskelige og økonomiske ressurser til rådighet,

- legge forholdene til rette for at nasjonale kontaktpunkter i ulike land kan samarbeide seg imellom ved behov,
- legge forholdene til rette for at nasjonale kontaktpunkter kan møtes jevnlig og kan rapportere til Investeringskomiteen.
- OECDs rådsvedtak fastsetter videre Komiteens oppgaver i forbindelse med retningslinjene. Komiteen skal blant annet
- arrangere meningsutvekslinger om saker som angår retningslinjene,
- avgi klargjøringer etter behov,
- holde meningsutvekslinger om nasjonale kontaktpunkters virksomhet,
- rapportere til OECDs råd om retningslinjene.

4. Investeringskomiteen er OECDs organ med ansvar for å føre tilsyn med at retningslinjene virker på en hensiktsmessig måte. Dette ansvaret omfatter ikke bare retningslinjene, men samtlige deler som inngår i OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper (tekstene om nasjonal behandling og tekstene om internasjonale investeringsinsentiver og -hindringer og om motstridende krav). Komiteen skal arbeide for å sikre at hver enkelt del av erklæringen blir respektert og forstått, og at de alle utfyller og virker i samsvar med hverandre.

5. I rådsvedtaket gis det uttrykk for den økende betydningen av ansvarlig næringsliv for land utenfor OECD-området, og vedtaket åpner derfor opp for kontakt og samarbeid med ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av retningslinjene. Komiteen kan som følge av dette organisere egne møter med interesserte ikke-tilsluttede land for å fremme forståelse av standardene og prinsippene i retningslinjene og hvordan de skal gjennomføres. I samsvar med relevante OECD-prosedyrer kan Komiteen også involvere dem i særskilte aktiviteter eller prosjekter knyttet til ansvarlig næringsliv, blant annet ved å invitere dem til å delta på komitémøter og på rundebordskonferansene om samfunnsansvar.

6. Som ledd i sitt proaktive arbeid skal Komiteen samarbeide med nasjonale kontaktpunkter og finne fram til muligheter for samarbeid med de rådgivende organene, OECD Watch og andre internasjonale partnere. Kontaktpunktene gis nærmere veiledning om dette i punkt 18.

I. KOMMENTARER TIL PROSEDYREVEILEDNINGEN FOR DE NASJONALE KONTAKTPUNKTENE

7. De nasjonale kontaktpunktene har en viktig rolle å spille med hensyn til å styrke retningslinjene og deres gjennomslagskraft. Selskapene har selv ansvar for å følge retningslinjene i sitt daglige virke, men regjeringene kan likevel bidra til å effektivisere prosedyrene for gjennomføringen av dem. Regjeringene er derfor enige om at det må gis bedre veiledning om hvordan kontaktpunktene bør opptre, og om deres virksomhet, blant annet gjennom jevnlige møter og tilsyn fra Komiteen.

8. Mange av oppgavene som er beskrevet i prosedyreveiledningen i OECDs rådsvedtak, er ikke nye, men et uttrykk for mange års erfaring og anbefalinger. Ved å beskrive disse oppgavene eksplisitt vil det bli lettere å forstå hvordan mekanismene for gjennomføring av retningslinjene er ment å virke. Samtlige oppgaver som angår de nasjonale kontaktpunktene, er nå oppsummert i fire deler i prosedyreveiledningen: institusjonelle ordninger, informasjon og promotering, saksbehandling i klagesaker og rapportering.

9. Disse fire delene innledes med et kort avsnitt som beskriver de nasjonale kontaktpunktene grunnleggende formål i tillegg til kjernekrteriene for å fremme «funksjonell likeverdighet». Ettersom regjeringene har frihet til å organisere sine nasjonale kontaktpunkter slik de ønsker, bør kontaktpunktene virke på en synlig, tilgjengelig, åpen og ansvarlig måte. Disse kriteriene skal være veiledende for kontaktpunktene i deres virksomhet, og skal også være til hjelp for Komiteen når den drøfter nasjonale kontaktpunkters opptreden.

Kjernekrterier for funksjonell likeverdighet i de nasjonale kontaktpunktene virksomhet

Synlighet. I tråd med rådsvedtaket samtykker de tilsluttede regjeringene i å utpeke nasjonale kontaktpunkter og også i å gjøre næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner og andre interesserte parter, deriblant ikke-statlige organisasjoner, kjent med hvilke muligheter kontaktpunktene kan representere ved gjennomføringen av retningslinjene. Det forventes at regjeringene offentliggjør opplysninger om sine respektive nasjonale kontaktpunkter, og at de aktivt fremmer retningslinjene, for eksempel ved å arrangere seminarer og møter om dem. Disse arrangementene kan avholdes i samarbeid med næringslivet, partene i arbeidslivet, ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter, om enn ikke nødvendigvis med samtlige grupper hver gang.

Tilgjengelighet. For at de nasjonale kontaktpunktene skal virke på en hensiktsmessig måte, er det viktig at de er lett tilgjengelige. Dette innebærer blant annet å legge forholdene til rette for at næringslivet, partene i arbeidslivet, ikke-statlige organisasjoner og allmennheten for øvrig kan få tilgang til kontaktpunktene. Elektronisk kommunikasjon kan også være nyttig i denne forbindelse. Kontaktpunktene skal svare på alle legitime anmodninger om opplysninger, og skal også påta seg å håndtere klagesaker de har fått seg forelagt av berørte parter, på en effektiv måte og til rett tid.

Åpenhet. Åpenhet er et viktig kriterium fordi det bidrar til at det nasjonale kontaktpunktet oppfattes som ansvarlig og tillitvekkende blant det alminnelige publikum. Derfor skal kontaktpunktets virksomhet som et alminnelig prinsipp være åpen. Når kontaktpunktet tilbyr dialog og mekling («velvillig mellomkomst») i klagesaker, bør det likevel av hensyn til en effektiv gjennomføring av retningslinjene treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at forhandlingene er konfidensielle. Resultatet av forhandlingene skal være offentlig tilgjengelig med mindre det er best for en effektiv gjennomføring av retningslinjene å opprettholde konfidensialitet.

Ansvarlighet. En mer aktiv rolle når det gjelder å styrke retningslinjene – og den muligheten de rommer for å få hjelp til å håndtere vanskelige saker mellom selskapene og samfunnene der de driver virksomhet –, vil bidra til at de nasjonale kontaktpunktene får offentlig oppmerksomhet. På nasjonalt plan vil også nasjonalforsamlingene kunne ha en rolle å spille. Kontaktpunktene årsrapporter og faste møter innebærer en anledning til å utveksle erfaring og stimulere kontaktpunktene til å følge beste praksis. Komiteen skal også holde meningsutvekslinger der det kan utveksles erfaring, og der resultatet av kontaktpunktene virksomhet kan evalueres.

Institusjonelle ordninger

10. Det nasjonale kontaktpunktet bør ledes på en slik måte at partene i arbeidslivet og andre interessenter bevarer tilliten til kontaktpunktet, og slik at retningslinjenes offentlige profil fremmes.

11. Uavhengig av hvilken oppbygning den enkelte regjeringen måtte velge for sitt nasjonale kontaktpunkt, har den også anledning til å opprette flerpartsorganer med en rådgiver- eller tilsynsfunksjon som kan bistå kontaktpunktet i dets arbeid.

12. Uansett sammensetning forventes det at det nasjonale kontaktpunktet oppretter og opprettholder kontakt med representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter.

Informasjon og promotering

13. Det nasjonale kontaktpunktets oppgaver når det gjelder informasjon og promotering, er prinsipielt viktige for å styrke retningslinjene.

14. Det nasjonale kontaktpunktet skal gjøre retningslinjene bedre kjent og tilgjengelig på Internett og på andre hensiktsmessige måter, blant annet på nasjonale språk. Engelsk og fransk versjon av retningslinjene kan fås ved henvendelse til OECD, og det oppfordres til å opprette lenker til retningslinjenes hjemmeside. Videre skal kontaktpunktet, i den grad det er behov for det, gjøre eventuelle investorer, enten de ønsker å investere innenlands eller utenlands, kjent med retningslinjene.

15. Det nasjonale kontaktpunktet skal gi partene opplysninger om hvilke prosedyrer de bør følge når de tar opp eller svarer på klagesaker. Opplysningene bør omfatte råd om hva slags informasjon som kreves for å ta opp en klagesak, hvilke krav som stilles til partene i slike saker, blant annet om konfidensialitet, hvilke prosedyrer kontaktpunktet vil benytte, samt hvilke veiledende tidsfrister som gjelder.

16. I sitt arbeid for å øke bevisstheten om retningslinjene skal det nasjonale kontaktpunktet samarbeide med mange ulike slags organisasjoner og enkeltpersoner, blant annet med næringslivsledere, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter, alt etter hva som er hensiktsmessig. De nevnte organisasjonene har en sterk interesse i at retningslinjene gjøres kjent, og dersom de promoteringsmulighetene som ligger i deres institusjonelle nettverk, benyttes til dette formålet, vil det i stor grad styrke kontaktpunktets egen innsats i så måte.

17. Å svare på legitime henvendelser er en annen grunnleggende oppgave som forventes av det nasjonale kontaktpunktet. Tre grupper framheves særskilt i den forbindelse: i) andre nasjonale kontaktpunkter (viser til en bestemmelse i rådsvedtaket), ii) næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og offentligheten og iii) regjeringer i ikke-tilsluttede land.

Proaktivt arbeid

18. I samsvar med Investeringskomiteens proaktive arbeid skal det nasjonale kontaktpunktet opprettholde jevnlig kontakt, også i form av møter, med partene i arbeidslivet og andre interessenter

- a) for å vurdere aktuelle trender og nye metoder med hensyn til ansvarlig forretningspraksis,
- b) for å støtte opp om de positive bidrag som selskaper kan gi til økonomisk, sosial og miljømessig framgang,
- c) der det er hensiktsmessig, for å delta i samarbeidstiltak med sikte på å kartlegge og håndtere risiko for negative konsekvenser knyttet til bestemte varer, regioner, sektorer eller næringer.

Gjensidig erfaringsutveksling

19. I tillegg til å bidra til Komiteens arbeid for å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft skal de nasjonale kontaktpunktene ta del i felles gjensidig erfaringsutveksling. De oppfordres særlig til å delta i frivillig evaluering av og tverrgående tematiske gjennomganger av andre kontaktpunkter. Slik erfaringsutveksling kan legges til møter i OECD eller foregå ved direkte samarbeid mellom kontaktpunktene.

Saksbehandling i klagesaker

20. Når det oppstår spørsmål i tilknytning til gjennomføringen av retningslinjene i klagesaker, forventes det at det nasjonale kontaktpunktet hjelper til med å løse dem. Denne delen av prosedyreveiledningen gir de nasjonale kontaktpunktene veiledning om hvordan de kan håndtere klagesaker.

21. For at saksbehandlingsprosedyrene skal virke hensiktsmessig i klagesaker, forutsettes det at alle parter i prosessen samarbeider i god tro. Å samarbeide i god tro betyr i denne sammenheng å svare i tide, å opprettholde konfidensialitet der det er nødvendig, å avstå fra å gi uriktige framstillinger av og framsette trusler eller iverksette represalier mot andre parter i prosessen, samt å delta i prosessen med et oppriktig ønske om å finne en løsning på saken som er forelagt kontaktpunktet i samsvar med retningslinjene.

Overordnede prinsipper for saksbehandling i klagesaker

22. I samsvar med kjernekriteriene for funksjonell likeverdighet i virksomheten skal det nasjonale kontaktpunktet håndtere klagesaker på en måte som er:

Upartisk: Kontaktpunktet skal påse at klagesaker blir løst på en upartisk måte.

Forutsigbar: Kontaktpunktet skal påse at prosessen er forutsigbar ved å gi entydig og offentlig tilgjengelig informasjon om sin rolle ved løsningen av klagesaker, deriblant tilbud om dialog og mekling, om stadiene i prosessen i slike saker, herunder om veiledende tidsfrister, og om den mulige rollen kontaktpunktet kan spille ved å overvåke gjennomføringen av avtaler som inngås mellom partene.

Rettferdig: Kontaktpunktet skal sikre at partene kan delta i prosessen på rimelige og rettferdige vilkår, eksempelvis ved å sørge for at de har rimelig tilgang til informasjonskilder som har betydning for prosessen.

I samsvar med retningslinjene: Kontaktpunktet skal arbeide i samsvar med prinsippene og standardene i retningslinjene.

Samordning mellom nasjonale kontaktpunkter i klagesaker

23. Saker skal som hovedregel håndteres av det nasjonale kontaktpunktet i landet der de oppstår. I tilsluttede land vil disse sakene først bli drøftet nasjonalt og, der det er aktuelt, fulgt opp bilateralt. Kontaktpunktet i vertslandet skal rådføre seg med kontaktpunktet i hjemlandet, det vil si der selskapet er registrert, for å hjelpe partene med å løse saken. Kontaktpunktet i hjemlandet skal bestrebe seg på å gi nødvendig hjelp til rett tid når kontaktpunktet i vertslandet ber om det.

24. Når det oppstår saker som følge av at et selskap driver virksomhet i flere tilsluttede land, eller som følge av virksomheten til et konsern eller en selskapsgruppe som er organisert som et konsortium, felleskontrollert foretak («joint venture») eller liknende selskapsform og har base i ulike tilsluttede land, bør de berørte kontaktpunktene rådføre seg med hverandre for å bli enige om hvilket kontaktpunkt som

skal lede arbeidet med å bistå partene. Kontaktpunktene kan be Investeringskomiteens leder om hjelp for å komme til enighet. Hovedkontaktpunktet bør rådføre seg med de andre kontaktpunktene, som skal gi nødvendig hjelp når hovedkontaktpunktet ber om det. Dersom partene ikke blir enige om en løsning i saken, skal hovedkontaktpunktet treffe endelig beslutning i samråd med de øvrige kontaktpunktene.

Innledende vurdering

25. Når det nasjonale kontaktpunktet skal gjøre en første vurdering av om saken det har fått seg forelagt, berettiger videre gransking, må det først ta stilling til om saken er lagt fram i god tro og relevant for gjennomføringen av retningslinjene. I denne forbindelse skal kontaktpunktet ta hensyn til

- hvem den berørte parten er, og partens interesse i saken,
- om saken er vesentlig og begrunnet,
- om det kan være en forbindelse mellom selskapets virksomhet og saken som er forelagt kontaktpunktet,
- betydningen av gjeldende lovgivning og prosedyrer, herunder rettsavgjørelser,
- hvordan tilsvarende saker er blitt eller blir behandlet i andre nasjonale eller internasjonale prosesser,
- om behandlingen av den konkrete saken vil kunne bidra til å oppfylle formålet med retningslinjene og til å styrke deres gjennomslagskraft.

26. Når det nasjonale kontaktpunktet vurderer betydningen for saksbehandlingen i klagesaken av andre nasjonale eller internasjonale prosesser der det føres tilsvarende saker parallelt, bør det ikke beslutte at saken ikke berettiger videre behandling utelukkende fordi det er ført eller igangsatt parallelle prosesser, eller fordi de berørte partene har tilgang til slike prosesser. Kontaktpunktet bør vurdere om et tilbud om dialog og mekling kan bidra konstruktivt til å løse saken, og om tilbudet vil være til alvorlig skade for noen av partene i de andre prosessene eller innebære forakt for retten. I sin vurdering kan kontaktpunktet legge til grunn andre kontaktpunkters praksis og eventuelt rådføre seg med institusjonene der den parallelle prosessen blir eller kan bli ført. Videre forventes det at partene bistår kontaktpunktet i dets behandling av slike saker ved å gi relevante opplysninger om den parallelle prosessen.

27. Etter en første vurdering skal det nasjonale kontaktpunktet gi de berørte partene svar. Dersom kontaktpunktet kommer til at saken ikke berettiger videre behandling, skal det underrette partene om grunnene til sin beslutning.

Hjelp til partene

28. Dersom saken berettiger videre behandling, skal det nasjonale kontaktpunktet drøfte saken videre med de berørte parter og tilby dem dialog og mekling som et uformelt bidrag til å løse saken. Der det er aktuelt, skal kontaktpunktet følge prosedyrene angitt i punkt C nr. 2 bokstav a)–d). Dette kan eksempelvis innebære å søke råd hos aktuelle myndigheter eller hos representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og sakkyndige. For å få løst saken kan det også være nyttig å rådføre seg med nasjonale kontaktpunkter i andre land eller søke veiledning i saker som angår fortolkningen av retningslinjene.

29. Som et ledd i et tilbud om dialog og mekling, og der det er av betydning for den aktuelle saken, skal det nasjonale kontaktpunktet tilby eller legge forholdene til rette for konsensusorienterte og ikke-kontradiktoriske løsninger, som forlik eller mekling, for å hjelpe partene med å løse saken. I likhet med alminnelig anerkjent praksis ved forlik og mekling skal disse løsningene benyttes kun dersom de berørte partene samtykker og forplikter seg til å delta i prosessen i god tro.

30. Når det nasjonale kontaktpunktet tilbyr dialog og mekling, kan det treffe tiltak for å beskytte de berørte partenes identitet dersom det er god grunn til å anta at det vil være til skade for en eller flere parter om disse opplysningene gjøres kjent, eksempelvis der det kan være behov for å holde tilbake informasjon om identiteten til en eller flere parter fra det berørte selskapet.

Når prosedyrene er fullført

31. Det forventes at det nasjonale kontaktpunktet alltid gjør resultatet av en klagesak offentlig tilgjengelig i samsvar med punkt C nr. 3 og 4 i prosedyreveiledningen.

32. Når det nasjonale kontaktpunktet har gjort sin innledende vurdering og fastslått at klagesaken ikke berettiger videre behandling, skal det etter samråd med de berørte partene offentliggjøre en uttalelse, samtidig som det tar hensyn til behovet for å behandle følsomme forretningsopplysninger og andre opplysninger konfidensielt. Dersom kontaktpunktet som følge av den innledende vurderingen mener det vil være urimelig å gjøre en parts identitet offentlig kjent i en uttalelse om kontaktpunktets beslutning, kan uttalelsen formuleres på en slik måte at partens identitet holdes skjult.

33. Kontaktpunktet kan også gjøre beslutningen om at saken berettiger videre gransking, offentlig tilgjengelig. Det samme gjelder tilbudet til de berørte parter om dialog og mekling.

34. Dersom de berørte partene kommer til enighet om saken som er forelagt kontaktpunktet, bør det nevnes i avtalen på hvilken måte og i hvilken utstrekning avtalens innhold skal gjøres offentlig tilgjengelig. Kontaktpunktet skal i samråd med partene gjøre resultatet av forhandlingene offentlig tilgjengelig i en rapport. Partene kan også avtale å be det nasjonale kontaktpunktet om hjelp til å følge opp avtalen og gjennomføringen av den. Kontaktpunktet kan gi denne hjelpen på vilkår avtalt mellom partene og kontaktpunktet.

35. Dersom de berørte partene ikke kommer til enighet, eller dersom kontaktpunktet mener at en eller flere av partene i klagesaken ikke er villig til å engasjere seg eller delta i god tro, skal kontaktpunktet avgi en uttalelse og, i den grad det er behov for det, gi anbefalinger om gjennomføringen av retningslinjene. Denne prosedyren gjør det klart at et nasjonalt kontaktpunkt skal avgi uttalelse selv om det mener det ikke er behov for en konkret anbefaling. Uttalelsen bør gjøre rede for hvem de berørte partene er, den aktuelle saken, på hvilken dato saken ble forelagt kontaktpunktet, kontaktpunktets anbefalinger og eventuelle bemerkninger kontaktpunktet mener bør nevnes om grunnene til at forhandlingene ikke førte fram til en avtale.

36. Det nasjonale kontaktpunktet bør gi partene anledning til å kommentere et utkast til uttalelse. Uttalelsen er imidlertid kontaktpunktets eiendom, og det er opp til kontaktpunktet å bestemme om teksten skal endres som følge av partenes tilbakemeldinger. Dersom kontaktpunktet gir partene anbefalinger, kan det under særlige omstendigheter være påkrevet at kontaktpunktet følger opp partene og hvordan de forholder seg til disse anbefalingene. Dersom kontaktpunktet mener anbefalingene bør følges opp, bør det framgå av uttalelsen innenfor hvilke tidsfrister dette bør skje.

37. Uttalelser og rapporter som det nasjonale kontaktpunktet har gjort offentlig tilgjengelig om utfallet av forhandlingene, kan ha betydning for forvaltningen av offentlige programmer og offentlig politikk. Av hensyn til en mest mulig samstemt politikk oppfordres derfor kontaktpunktet til å underrette de berørte offentlige etatene om slike uttalelser og rapporter når kontaktpunktet er kjent med at de er av betydning for en bestemt etats målsettinger og programmer. Denne bestemmelsen endrer ikke det faktum at overholdelse av retningslinjene er frivillig.

Åpenhet og konfidensialitet¹³

¹³ OECDs norske kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv er et uavhengig organ, men administrativt hjemmehørende i Utenriksdepartementet. Kontaktpunktet følger OECD-retningslinjenes krav til åpenhet og norske relevante lover, blant

38. Åpenhet anerkjennes som et alminnelig prinsipp for det nasjonale kontaktpunktets opptreden i dets kontakt med offentligheten (se punkt 9 i avsnittet om kjernekriterier ovenfor). I punkt C nr. 4 i prosedyreveiledningen slås det imidlertid fast at det finnes særlige tilfeller der konfidensiell behandling er viktig. Kontaktpunktet skal treffe hensiktsmessige tiltak for å beskytte følsomme forretningsopplysninger. Likeledes bør andre opplysninger, som identiteten til enkeltpersoner som deltar i prosessen, behandles konfidensielt av hensyn til en effektiv gjennomføring av retningslinjene. Det forutsettes at saksopplysninger og anførsler framlagt av partene inngår i forhandlingene. Det er like fullt viktig at prinsippene om åpenhet og konfidensialitet avveies mot hverandre for å skape tillit til prosedyrene i retningslinjene og sikre en effektiv gjennomføring av dem. Selv om forhandlingene knyttet til gjennomføring under normale omstendigheter vil være konfidensielle ifølge den generelle beskrivelsen i punkt C nr. 4, vil resultatet av forhandlingene som regel være offentlig tilgjengelig.

Saker som oppstår i ikke-tilsluttede land

39. Som det framgår av punkt 3 i kapittelet «Begreper og prinsipper», oppfordres selskapene til å overholde retningslinjene overalt der de driver virksomhet, samtidig som de tar hensyn til særlige forhold i det enkelte vertsland.

☐ Dersom det oppstår saker i tilknytning til retningslinjene i et ikke-tilsluttet land, skal det nasjonale kontaktpunktet i hjemlandet, det vil si der selskapet er registrert, treffe tiltak for å fremme forståelse av de aktuelle spørsmålene. Selv om det ikke alltid vil være praktisk mulig å få tilgang til alle relevante opplysninger eller å få samlet alle berørte parter, kan kontaktpunktet likevel ha mulighet til å følge opp forespørsler og engasjere seg i annen type virksomhet for å opplyse saken. Kontaktpunktet kan eksempelvis ta kontakt med ledelsen i selskapet i hjemlandet og, der det er aktuelt, med ambassader og offentlige tjenestemenn i det ikke-tilsluttede landet.

☐ Dersom det er motstrid mellom retningslinjene og lover og forskrifter, regelverk og politikk i et ikke-tilsluttet vertsland, kan en effektiv gjennomføring av retningslinjene i klagesaker vise seg

annet offentlighetsloven (lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd). Kontaktpunktet vil følge meroffentlighetsprinsippet, det vil si at all informasjon i utgangspunktet vil kunne bli offentliggjort. Unntak må følge av lov. For eksempel vil informasjon som kan skade enkeltpersoner eller miljøet, eller som kan avsløre forretningshemmeligheter, kunne unntas. E-post til det norske kontaktpunktet vil, som annen post, bli behandlet i samsvar med bestemmelsene i offentlighetsloven. Dette betyr at du må regne med at innholdet i din e-post vil kunne bli offentlig tilgjengelig dersom noen ber om innsyn i den. Det er klageadgang på avslag om innsynsbegjæringer etter offentlighetsloven. I tillegg til å gi innsyn i journalført informasjon på forespørsel fra journalister og andre vil kontaktpunktet selv offentliggjøre på sin hjemmeside det endelige utfallet av sakene det har behandlet. Utkast og detaljer i den løpende utvekslingen mellom partene i en meklingsprosess vil ikke bli offentliggjort. Utfallet av meklingen skal derimot offentliggjøres.

vanskeligere enn i et tilsluttet land. Som det påpekes i kapitlet «Begreper og prinsipper»: Selv om retningslinjene i mange tilfeller går lenger enn loven, bør de ikke og er heller ikke ment å sette et selskap i en slik posisjon at det blir gjenstand for motstridende krav.

☒ De berørte partene må gjøres kjent med de begrensninger som er forbundet med gjennomføringen av retningslinjene i ikke-tilsluttede land.

☒ Saker som gjelder retningslinjene i ikke-tilsluttede land, kan også drøftes på møter i det nasjonale kontaktpunktet for å opparbeide kompetanse i å håndtere saker som oppstår i ikke-tilsluttede land.

Veiledende tidsfrister

40. Saksbehandlingen i klagesaker er inndelt i tre ulike stadier:

1. *En første vurdering av og beslutning om det skal tilbys dialog og mekling («velvillig mellomkomst») for å hjelpe partene:* Det nasjonale kontaktpunktet bør bestrebe seg på å fullføre denne første vurderingen i løpet av tre måneder, selv om det kan være behov for mer tid til å innhente nødvendig informasjon slik at kontaktpunktet kan treffe en informert beslutning.

2. *Hjelp til partene for å løse saken som er forelagt kontaktpunktet:* Dersom det nasjonale kontaktpunktet beslutter å tilby dialog og mekling, bør det bestrebe seg på å legge forholdene til rette for at saken kan løses så raskt som mulig. I erkjennelsen av at framdrift gjennom dialog og mekling, deriblant forlik, til syvende og sist avhenger av de berørte partene, bør kontaktpunktet etter samråd med partene fastsette en rimelig tidsfrist til drøftinger mellom partene for å få løst saken. Dersom partene ikke kommer til enighet innen fristen, bør kontaktpunktet rådføre seg med dem om det er verd å fortsette hjelpen; kommer kontaktpunktet fram til at det sannsynligvis ikke er hensiktsmessig å fortsette dialogen, bør det avslutte prosessen og i stedet gå i gang med å utarbeide en uttalelse.

3. *Når prosedyrene er fullført:* Det nasjonale kontaktpunktet bør avgi sin uttalelse eller rapport senest tre måneder etter at prosedyren er fullført.

41. Kontaktpunktet bør som et alminnelig prinsipp bestrebe seg på å fullføre prosedyren senest tolv måneder etter at klagesaken er forelagt kontaktpunktet. Denne fristen kan måtte forlenges dersom omstendighetene tilsier det, for eksempel når det oppstår saker i et ikke-tilsluttet land.

Rapportering til Investeringskomiteen

42. Rapportering vil være en viktig oppgave for det nasjonale kontaktpunktet, og vil også bidra til å bygge opp en kunnskapsbase og kjernekompetanse med sikte på å styrke retningslinjenes gjennomslagskraft. På denne bakgrunn skal kontaktpunktet rapportere til Investeringskomiteen, slik at opplysninger om alle klagesaker ulike parter har igangsatt, blir innlemmet i årsrapporten om OECDs retningslinjer, herunder saker som er gjenstand for en første vurdering, saker der partene er tilbudt dialog og mekling og drøftinger pågår, og saker der kontaktpunktet etter en første vurdering har besluttet ikke å tilby dialog og mekling. I sin rapport om saksbehandlingen i klagesaker skal kontaktpunktet etterkomme de krav til åpenhet og konfidensialitet som er beskrevet i punkt C nr. 4 i prosedyreveiledningen.

II. KOMMENTARER TIL PROSEDYREVEILEDNINGEN FOR INVESTERINGSKOMITEEN

43. I prosedyreveiledningen vedlagt OECDs rådsvedtak gis Komiteen ytterligere veiledning om hvordan den skal utføre oppgavene sine, blant annet om at den

- skal utføre oppgavene på en effektiv måte og til rett tid,
- skal behandle anmodninger om hjelp fra nasjonale kontaktpunkter,
- skal holde meningsutvekslinger om nasjonale kontaktpunkters virksomhet,
- har anledning til å søke råd hos internasjonale partnere og sakkyndige.

44. Ettersom retningslinjene ikke er bindende, kan Komiteen ikke opptre som et rettslig eller kvasirettslig organ. Det nasjonale kontaktpunktets konklusjoner og uttalelser (bortsett fra fortolkninger av retningslinjene) skal heller ikke bestrides ved å henvise saken til Komiteen. Bestemmelsen om at Komiteen ikke skal trekke konklusjoner om enkeltselskapers atferd, er beholdt i selve vedtaket.

45. Komiteen skal behandle anmodninger om hjelp fra nasjonale kontaktpunkter, blant annet der det er tvil om tolkningen av retningslinjene i særlige tilfeller. Dette punktet gjenspeiler punkt C nr. 2 bokstav c) om nasjonale kontaktpunkter i prosedyreveiledningen vedlagt rådsvedtaket, der kontaktpunktene oppfordres til å søke veiledning fra Komiteen dersom de er i tvil om tolkningen av retningslinjene i slike tilfeller.

46. Når Komiteen drøfter de nasjonale kontaktpunktenes virksomhet, kan den gi anbefalinger etter behov for å forbedre kontaktpunktenes virkemåte, blant annet av hensyn til en effektiv gjennomføring av retningslinjene.

47. Komiteen skal også behandle en begrunnet forespørsel fra et tilsluttet land, et rådgivende organ eller OECD Watch om et nasjonalt kontaktpunkt har oppfylt sine prosedyremessige plikter ved gjennomføringen av retningslinjene i klagesaker. Denne bestemmelsen utfyller bestemmelsene i den delen av prosedyreveiledningen som omhandler de nasjonale kontaktpunktenes rapportering om egen virksomhet.

48. Å klargjøre betydningen av retningslinjene på det multilaterale planet vil fortsatt være en sentral oppgave for Komiteen for å sikre at de ikke har ulik betydning i ulike land. Komiteen skal også behandle en begrunnet forespørsel fra et tilsluttet land, et rådgivende organ eller OECD Watch om et nasjonalt kontaktpunkts tolkning av retningslinjene er i samsvar med Komiteens fortolkning.

49. For å kunne samarbeide med ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av retningslinjene, kan Komiteen invitere interesserte ikke-tilsluttede land til å delta på komitémøter, på de årlige rundebordskonferansene om samfunnsansvar og på møter i tilknytning til konkrete prosjekter om ansvarlig næringsliv.

50. Komiteen kan også ha ønske om å rådføre seg med sakkyndige for å ta opp og rapportere om spørsmål av mer generell karakter (som barnearbeid eller menneskerettigheter) eller enkeltstående saker, eller for å effektivisere prosedyrene. Komiteen kan i slike tilfeller rådføre seg med OECDs egne sakkyndige, internasjonale organisasjoner, de rådgivende organene, ikke-statlige organisasjoner, akademikere og andre instanser. Det forutsettes at dette ikke skal bli et panel som skal løse enkeltstående saker.